

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/I. — Naročnina: letoletno Din 25, polletno Din 12, četrtletno Din 7.

Proč s političnimi demagogi!

Ljubo D. Jurkovič.

Narodna radikalna stranka v Sloveniji s svojim vztrajnim delom in resničnim zavzemanjem za široke ljudske sloje zmagovito napreduje — proti pričakovanju njenih nasprotnikov.

Slovensko ljudstvo ne more več prenašati posledic demagoške politike. Dolgo časa je pričakovalo ljudstvo uresničenje tolikih obljub, v tem pričakovanju se je potrošilo mnogo časa, energije in denarja, a od vsega tega ni prav nobene koristi.

Bilanca političnega dela SLS izkazuje velik primanjkljaj. Ravno tako tudi vse ostale večje in manjše slovenske politične stranke. Ali je ljudstvo zato glasovalo za te stranke, da one ničesar ne delajo zanj?

Na to vprašanje je težek odgovor s strani teh strank. Toda ne samo, da te stranke niso storile ničesar za ljudstvo, one so, mogoče tudi nezavestno, vsled nesposobnosti in neznanja, odprto delale proti ljudskim interesom.

Po krivdi neumestne in zgrešene taktike slovenskih politikov, vsled besnih časopisnih napadov na Narodno radikalno stranko in vsled brezobzirne žalitve njenih prvakov tako s strani naših klerikalcev kakor s strani naših demokratov, v Beogradu naravno niso mogli voditi posebnih računov o interesih Slovenije.

Kajti ni mogoče in ni lepo, da se od nekoga zahtevajo vse mogoče stvari in da se ga istočasno psuje, žali in obrekuje. Skoraj vsi slovenski časopisi niso v minulem letu pisali drugega nego psovke in psovke proti radikalni vladi in radikalni stranki, pa zato ni prav nič čudno, ako so v Beogradu mnogim Slovencem, ki so tam kaj prosili, kratkoma zaprli vrata pred očmi in rekli: idite k dr. Korošču in dr. Žerjavu, pa naj vam ona izpolnita vaše želje, saj ste njima izročili skrb za Slovenijo.

Edina stranka, ki je vsaj nekaj storila za ljudstvo, je bila Narodna radikalna stranka. Razume se, da ni mogla mnogo storiti radi tega, ker ji ljudstvo na zadnjih volitvah ni poverilo zaupanja in ker slovenski radikali pri zadnjih volitvah niso mogli izvojevati niti enega svojega poslanca za narodno skupščino.

Nasprotno pa je gotovo, da bi radikalna stranka storila za Slovenijo mnogo in mnogo

več nego je v stvari storila, ako bi se bilo tudi slovensko ljudstvo odzvalo njenemu pozivu.

NIKOLA P. PAŠIĆ.

min. predsednik in šef Narodne radikalne stranke.

Večina slovenskega naroda je izrazila voljo, naj se SLS briga za njegove interese. Sedaj pa je ljudstvo samo uvidelo, da SLS ne zna in ne more ničesar storiti zanj. Ljudstvo vidi, da SLS nima moči in volje, da bi izpolnila svoje obljube. Ljudstvo vidi, da politika SLS škoduje življenjskim interesom slovenskega naroda.

Demokratska stranka v Sloveniji, ki je po vrstnem redu na drugem mestu, je tudi celo leto vodila zgrešeno politiko. Brez moči v narodni skupščini in v vladi, pustivši vse svoje časopise v službi opozicije in vodeča brezobzirno borbo proti radikalom, ki je mnogokrat prekašala celo klerikalno, je pripomogla k vstvaritvi opozicijskega bloka in je preprečevala delo Narodne radikalne stranke, ljudstvu pa ni absolutno nič koristila.

Šele v zadnjem času so njeni politiki uvideli, da vodi taka politika v propast, odprle so se jim oči in so stopili v družbo radikalov. Samoposebi razumljivo ni lahko nenkrat popraviti vseh pogreškov, ki so jih do sedaj storili. Zato mislimo, da bo ljudstvo izreklo svojo sodbo nad voditelji JDS, da ne bo več dovolilo izrabljanja ljudskega zaupanja in da bo pri prihodnjih volitvah glasovalo za one, ki bodo znali in mogli izpolniti njegove želje.

Demokratska stranka sama z močjo svojih poslancev v narodni skupščini in s svojimi ministri v vladi absolutno ne more ničesar storiti, oziroma zelo malo. Ona mora iskati pomoči pri radikalih, ako želi, da doseže kaj več. To se pravi, da morajo demokratski volilci, ako hočejo kaj doseči potom demokratske stranke, prositi pri radikalih.

Zakaj naj bi obstojala med ljudstvom in vladajočo stranko še neka posredovalna stranka? Ali ne bi bilo bolje za ljudstvo, ako bi stopilo v radikalne vrste in bi tu na izviru zahtevalo ono, česar potrebuje, ne da bi moral pri tem posredovati demokrat?

Obstoj take demokratske stranke poleg radikalne je sploh nezmisljivo. To je luksuz, nepotrebni stroški. Zlasti pa je nepotreben obstoj demokratske stranke, ko so njeni voditelji že preveč dokazali svojo skrajno nesposobnost. Celo leto so zmerjali radikale ter so na koncu koncev uvideli, da brez radikalov ne morejo ničesar doseči.

Še par besed o manjših strankah.

Samostojna kmetijska stranka ima v Beogradu enega edinega poslanca, ki je včlanjen v zemljoradniškem poslanskem klubu. S svojim ravnanjem in delovanjem nam ni podal nobenega dokaza o svoji sposobnosti. Za ljudstvo ni dosegel ničesar in zato je popolnoma razumljivo, da je škoda glasovati za stranko, ki nima v svojih vrstah sposobnih ljudi, ki bi znali in mogli voditi politiko, ki ne znajo skrbeti niti za kmeta, a kaj šele za celokupno ljudstvo, kakor je to dolžnost vsakega narodnega poslanca in vseh političnih modernih strank.

V Sloveniji imamo tudi Narodno socialistično stranko, ki nima niti enega poslanca ne v Sloveniji in ne v kakem drugem delu države.

Narodnosocialistični pokret ne kaže nikakega življenjskega znaka, iz katerega bi se moglo sklepati, da se bo vsaj v dolednem času vstvarila močnejša stranka, ki bi mogla izvršiti vsaj naimaniši del svojega pro-

grama in ki bi mogla izpolniti vsaj nekatere najmanjše obljube. Sploh ne razumemo, kakšen smisel ima oddati svoj glas taki stranki. Škoda truda, dela in denarja, potrošenega za to stranko.

Dobro nam je znano, da je v tej stranki več idealnih in poštenih ljudi in zato smo prepričani, da bodo oni mirno pogledali resnici v oči in da se bodo preje ali pozneje orientirali napram radikalom. Kolikor preje se odločijo za ta korak, toliko bolje zanje in za vse, ki polagajo nanje veliko upanje.

Radikalni program je tako soroden narodnosocialističnemu programu, da je odločitev za vsakega narodnega socialista zelo lahka. V vrstah NRS se bodo najlažje in najbolje izpolnili tako narodni kakor socialni ideali NSS! Zatorej brez dolgega premišljevanja tja, kamor je treba!

Od manjših strank v Sloveniji je edino Narodnapredna stranka ravnala pametno, tako, kakor je to v najboljšem skladu z njeno prošlostjo, z njenim imenom in z njenimi težnjami. Njeni pristaši so v naših vrstah. Oni naj bodo za vzgled ostalim malim strankam in vsem zavednim patrijotom in dobrim državljanom.

Komunistična stranka, kakor tudi vse druge socialistične stranke in strančice, so v rokah ljudi, ki z demagoštvom in s prilizovanjem proletariatu izrabljajo zaupanje delavstva, za katerega interese se absolutno ne brigajo. Zato ni čudno, da so vse proletarske stranke v prvi vrsti najbolj škodljive ravno za proletarijat.

Poleg tega delajo proti konsolidaciji naše države in so tako splošno škodljive za ves narod in za vso državo. S pridiganjem internacionale služijo socialistične stranke internacionalnemu kapitalizmu.

Nepotrebne stranke.

Eden čudnih in nevarnih pojavov v naši državi je vsekakor ustanavljanje posebnih zemljoradniških ali kmečkih političnih strank. V državah s pretežno industrijalnim značajem, ali v državah, kjer sloni politični in socialni državni napredek na razredni ureditvi, so ti pojavi razumljivi, toda v naši državi, kjer je 90 odstotkov prebivalcev čistih kmetov, se ustanavljanje ekskluzivne kmečke politične stranke ne more smatrati kot reden in normalen pojav.

Dokler so bili posamezni deli naše domovine pod Avstrijo — v glavnem trgovsko-industrijski kraji — oziroma pod Madžarsko, kjer je bila vsa državna oblast v rokah diplomiranega plemstva, knezov, grofov in baronov ali pa v rokah pomadžarjenih židov-bankokratov, je bilo naravno, da so se kmetje pričeli organizirati v posebnih strankah, da bi tako prišli do svojih pravic.

Toda v naši državi, ki je popolnoma poljedelska, ki je urejena popolnoma demokratično, kjer je državna ustava zbrisala do skrajnih posledic vsako stanovsko razliko ter je državljan v vsakem oziru popolnoma izenačila; v državi, kjer so vsi državniki, vsi uradniki in vsi državni funkcionarji potomci in sinovi kmečke hiše; v državi, kjer so skoraj vse politične stranke tako po svojih volilnih kakor po izvoljenih poslancih sestavljene iz kmečkega ljudstva in se njihovi programi v glavnem zavzemajo za napredek poljedelskih interesov, v taki državi je zares abnormalno organizirati posebne kmečke politične stranke.

Kakor rečeno tvori 90 odstotkov naših državljanov kmečko prebivalstvo, ki pa niti intelektualno niti gospodarsko ni medseboj iz-

delavstvo je sito pridigovanja o nekili internacionalah, komunah in rdečih revolucijah. Zato vidimo, kako prihajajo zavedni delavci v naše vrste, kjer se borijo za pravice delavstva. Tako je tudi treba. S pametnim, premišljenim in organiziranim delom se more marsikaj doseči, dočim se z vpitjem in hruščem ne doseže ničesar razven velike škode za delavno ljudstvo.

Radikalna stranka dela z vsemi svojimi silami na to, da bi izgladila vse socialne razlike in da bi se čutil vsak naš državljan v svoji državi srečnega in zadovoljnega. Predvsem je treba, da vršijo vsi državljani svoje državljanske dolžnosti in da delajo in se borijo za svoje izboljšanje. Brez dela in brez premišljene borbe se ne more ničesar doseči.

Volitve so blizu — in ljudstvo bo zopet pozvano, da se izjavi, komu zaupa skrb za svoje interese. Upamo, da se tudi ljudstvo v Sloveniji ne bo pustilo več varati, da bo dobro odprlo oči in da bo vodstvo slovenske politike poverilo oni stranki, ki je največ storila za splošno narodno osvobodjenje in ujedinjenje, da bo glasovalo za Narodno radikalno stranko, ki dela in zna delati.

To mora slovensko ljudstvo storiti, ako želi dobro sebi in svoji domovini, in ako misli na svojo bodočnost. Vsaka druga orientacija slovenskega ljudstva ni samo v škodo državne celote, temveč tudi in v prvi vrsti v škodo samega slovenskega naroda.

O tem naj dobro razmišljajo vsi zavedni patrijoti in naj potem storijo tako, kakor jim pravi razum in resničen patrijotizem. Storitve konec hujskanju brezvestnih demagogov.

Še je čas, da se popravijo storjene napake!

enačeno. Na eni strani vidim kmeta intelektualno naprednega in gospodarsko dobro situiranega na drugi strani pa precejšen del kmečkega ljudstva, ki je vsled nezadostne, morda tudi zgrešene prosvetne politike intelektualno zaostal in je vsled neurejene in zgrešene zakonodaje glede agrarno-gospodarskih odnošajev v zelo bednem položaju.

Razume se, da je treba za to iskati vzroke v zgodovini, v zemljepisnih prilikah naše države in tudi v okolnosti, da kot mlada država še nismo mogli odpraviti vseh teh nedostatkov, toda kmet noče filozofirati, zanj obstoja ta neenakost kot dejstvo. Naravno je, da se pri slabšem pojavlja zavist in nezadovoljstvo, h katerima spada seveda takorekoč prirojena animoznost našega kmeta napram »gospodi« in čeprav je ta gospoda celo iz njegove rodbine!

Kolikor nižja je intelektualna stopnja in kolikor slabši je kmet v gospodarskem oziru, toliko močnejši so v njem oni primitivni instinkti, ki ga silijo, da se ne drži državne in socialne discipline, da skuša izogniti se državnim dolžnostim in predvsem državnim davkom.

To nezadovoljstvo so znali izkoristiti posamezni naši skrahirani politiki, ljudje bolnih ambicij in neurejene inteligence, ali pa ljudje, zastrupljeni s tujimi socialnimi in politično-revolucionarnimi idejami.

Grdi oblast, obljubljal znižanje davkov, odpravo vojaških obveznosti, razdelitev lastnine in kapitala, prosto žganjekuho itd. to ti je zadosli, da moreš vsvariti novo stranko, na kateri si zasiguraš politično karijero?

Ustanavljanje strank na ta način vsebuje kal težke nevarnosti ter more biti usodno

tako za ustanovitelje, kakor za državo in njen napredek.

Napram onemu, kar velja za našo državo in za njeno prebivalstvo, napram demokrati-ziranju celokupne naše državne ureditve in vsled hitrega napredka in izpopolnjevanja državnih zakonov, se bo morala stanovsko ekskluzivistična stranka hitro preživeti. Ali se bodo morale evolucionirati v splošno meščansko stranko, oziroma bodo morale razpasti, ali pa bodo morali brezvestni in demagoški voditelji od časa do časa vreči med nezadovoljne mase nove ideje vedno bolj revolucionarnega značaja.

Samo na ta način je razumljivo, kako je mogel Radić sicer monarhistično razpoložene hrvatske kmete dovesti do republikanstva, kateremu lahko sledi popolni anarhizem. Zdi se, da gre po isti poti tudi takozvana srbska zemljoradniška stranka.

Ustanovitelji ekskluzivistično kmečkih strank v naši skozinsko-kmečki državi je nezdrav pojav, proti kateremu se je treba odločno braniti. Prepričani smo o zdravi zavesti našega kmeta, vendar ga moramo opozoriti, naj se v svojem lastnem interesu in v interesu države čuva pred lažnjivimi »kmečkimi« proroči, ki bi radi pod krinko obrambe kmetijstva dosegli svoje osebne in mračne cilje.

Največja stranka v naši državi, ki je obenem največja kmečka stranka, je Narodna radikalna stranka, ki je nastala v prvi vrsti v svrhu osvoboditve kmeta in njegovega vsestranskega napredka. To dokazuje njena zgodovina in njeno delo.

Zbirajte podatke za zgodovino našega ujedinjenja!

Na beograjski univerzi se je osnoval poseben institut, ki zbira vse podatke o naših zadnjih vojnah in o dogodkih od proglašanja aneksije do osvobodjenja in ujedinjenja.

Ravnatelj tega instituta, vseučiliški profesor dr. Stanoje Stanojević je izdal proglas, v katerem pravi: Borba našega naroda za osvobodjenje in ujedinjenje, ki se je zaključila z ustvaritvijo kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev je najslavnejša doba naše zgodovine. Rod, ki je izvršil večja in slavnija dela nego katerikoli rod v naši prošlosti, je dolžan pustiti potomstvu podatke o tem, kako je prišlo do osvobodjenja in ujedinjenja in kako se je naša država ustvarila. Ti podatki so še v naših hišah in v našem spominu, toda se ne prestopajo izgubljajo in propadajo. Smrt vsakega udeleženca velikih dogodkov odnaša vsak dan za vedno v grob tudi najdragocenejšo spomine na velike in slavne dneve. Naša dolžnost je, da rešimo vse, kar moremo. Vse, kar je v kakšni posredni ali neposredni zvezi z vojnam in dogodki od 1908—1918, je pomembno za zgodovino. Vsak, ki ima kake knjige, brošure, posamezne številke časopisov, oglase, objave, letake, beležke, pisma, dnevničke, slike, fotografije itd. iz te dobe naj jih pošlje imenovanemu institutu. Poleg tega naj pošlje vsak institutu vse, kar je videl slišal in opazil v posamejnih momentih v vojni ali v ozadju, v bitkah ali v inozemstvu, na morju in na suhem — vse spomine, razgovore, doživljaje, pripovedke, anekdote, šale, izraze veselja in žalosti, z eno besedo vse, kar je doživel in preživel.

Vse prejete beležke in spomini se bodo v institutu prepisali ter se vrnili lastniku v originalu in v prepisu. Institut bo ves zbrani material uredil in bo pozneje otvoril poseben muzej ter pričel sistematično izdati gradivo za našo zgodovino od 1908 do 1918. Vse potrebne informacije daje: Institut za izvor, Beograd, Ulica kralja Petra št. 30.

Fuzija.

Dr. Vladimir Ravnišar.

Združitev Narodno napredne stranke z Narodno radikalno stranko je našla v naši javnosti prijazen odmev. Iz tabora — sedaj že bivše — Narodno napredne stranke prihajajo pritrilne izjave. Združitev z največjo državotvorno stranko se jim vidi naravna in logična posledica razvoja naše kakor radikalne stranke v smeri ideje edinstva naroda in države. Evolucija! Mnoge izjave obžalujejo, da se fuzija že prej ni bila izvršila — pred letom dni ali že ob prelomu z Demokrasko stranko. Rečem, da ne bi bilo odgovarjalo zakonu naravnega razvoja stvari. Tudi stranka je živeči tvor, ki mora slediti gotovim zakonom narave. Vsako umetničenje se maščuje, rodi reakcijo, ki je lahko pogibeljna za stvar samo. Stranka mora koreniniti v narodu, kojega ali njega večjega dela koristi jo ustvarijo.

Zato ni bilo brez namena in pomena, da se ob osvobojenju in še v ustavotvorni skupščini »prečani« niso takoj zlili z radikalno stranko. Dasi se je z neke strani le propagiralo, a z druge strani obžalovalo, da se je mimo radikalne stranke ustvarila nova tvorba v podobi demokratske stranke. Ustrezalo je tako tedanjemu položaju, porajajoči se strukturi nove države, ki je združila milijone ljudi različnega mišljenja in naziranja.

Narodna radikalna stranka je bila čisto srbska stranka. Ona je bila ustvarila ono Srbijo, ki je s samozavestjo stopila v balkansko in svetovno vojno. Ona je imela tudi namen — in tega namena ni nikdar prikrivala, — da ustvari ono »Veliko« Srbijo, ki bi v svoji državni granici objela vse pripadnike srbskega plemena. To je bil politični ideal radikalne stranke, ki ga je imela z daleč preko granic kraljevine Srbije vidnimi črkami napisanega na čelu svojega demokratskega programa. Ni to nikak imperializem, niti se ne more govoriti o kakem sacro egoizmu, marveč je to naravni nagon naroda, ki si je z lastno silo, s prirodnim mu danim darom, s pomočjo velike energije in borbenosti znal ustvariti svojo lastno državnost. Globoka je bila vera v dosego velikega političnega cilja, tako globoka, da je radikalna stranka riskirala ono gigantsko borbo vseh proti vsem z nikdar upadajočim upom zmage. Vspeli so bogato in preko pričakovanja nagradil neomajno hotenje srbskega naroda.

»Velika Srbija« je bila na vidiku in treba je bilo samo utrgati zreli sad. Toda previdna usoda je tej »Veliki Srbiji« postavila ob bok Hrvate in Slovence, ki so v onem odločilnem trenutku spoznali svoj bitni interes v neločljivi zvezi z narodom srbskim in ki so takrat in svečan način izrekli svojo voljo, da družijo ena državna misel vsa tri plemena ter da jih združijo v en politični narod.

V onem trenutku ne bi bilo naravno, ako bi se radikalna stranka s svojo dotedanjo politično ideologijo hotela udomačiti med Hrvati in Slovenci. Bila bi tu eksotična rastlina. Prav zategadelj je morala kot nekaka politična potreba tedanje dobe nastati Demokratska stranka, kot nekaka prehodna stranka za preobrazovanje in preoblikovanje po eni strani velikosrbskega, po drugi prečanskega provincijalnega, s tujim duhom prepojenega naziranja v smer unitarizma tako državnega kakor narodnega.

Tudi radikalni stranki je bilo trebalo evolucije. Poedini njeni vodilni politiki so sicer že med vojno svoj dalekovidni pogled usmerili v bodočnost. Krfski protokoli nam o tem jasno pričajo. Stranka kot taka pa se je pričela reorientirati šele po završeni vojni.

šele takrat, ko so se v ustavotvorni skupščini pričele kazati prve konture našega temeljnega državnega zakona. Kmalu je sledila revizija njenega programa, »velikosrbska« misel je padla, namesto nje pa je stopila misel ujedinjenja vseh Srbov, vseh Slovencev in vseh Hrvatov v eni državi na temelju njenega preiskusnega državotvornega programa. S tem trenutkom je radikalna stranka dobila legitimacijo, da je svoje apostolstvo smela pričeti širiti med Hrvati in Slovenci. Spoznavali smo jo in spoznali. Gledali smo njeno čudodelno preteklost, ko je bila takorekoč iz nič ustvarila ono predvojno Srbijo, kraljevino, državo s trdnim narodno - gospodarskim fundamentom in z vsemi atributi evropske državnosti. Tej stranki smemo mirno zaupati sedanost in bodočnost naše države. Že samo poslednja kratka doba njenega enoletnega vladanja nas mora uveriti, da nosi radikalna stranka v sebi vse sposobnosti, da napravi v naših kaotičnih razmerah red ter da nas privede v pristanišče konsolidacije. In to je za sedaj glavna stvar! Kdor nosi danes v naše javno življenje druga gesla, nima čistih namenov.

Evo, tu je na dlani odgovor na vprašanje, zakaj je narodno - napredna stranka, ki je po svojem programu hotela isto, kar Narodno radikalna stranka, šla v združbo ravno s to stranko in s katero drugo, n. pr. Demokratsko stranko.

Raison d'être Demokratske stranke, kakor tudi je bil utemeljen ob osvobojenju, je moral prestati s trenutkom, ko je radikalna stranka prevzela historično misijo da povede kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev z dosiedno smotrenostjo do one mednarodne odlične pozicije, kakor se jej je to bilo posrečilo z bivšo kraljevino Srbijo.

Ne rečem, eksistenčna pravica demokratske stranke bi bila dana tudi s stališča onega zdravega dualizma, ki nam ga kaže Amerika v svojih dveh velikih političnih strankah: v republikanski in demokratski stranki, ki sta takorekoč menjaje na vladi, a druga stranka prevzame vlogo kontrole nad vladajočo stranko. Od začetka je izgledalo, da bo tudi pri nas tako. Toda Demokratska stranka ni izpolnila vanjo stavljenih nad. Svoji življenjski interes je videla izčrpan v »partiji«; partija jej je potemnila pogled, da ni videla — države in naroda. V tem leži velika razlika napram Narodni radikalni stranki v tem pa tudi vzrok, zakaj je tako nepričakovano naglo izigrala svojo vlogo, da leži danes razcepljena in strta ob nogah — Narodne radikalne stranke.

Socijalni vestnik.

s Prvi majnik in angleško delavstvo. Prvi majnik se je na Angleškem praznoval le tupatam. Delo se skoraj nikjer ni popolnoma ustavilo. Celo delavstvo v Glasgowu je šlo na delo ter odločilo praznovanje na nedeljo. Časi so pač hudi in škoda je izgubiti mezdo za en dan. V Londonu se je spreved delavskih socijalističnih organizacij, katerega se je udeležilo kakih 3000 oseb, podal v »Hyde Park« z običajnimi rdečimi zastavami in v spremstvu policije. V parku je bila prebrana Macdonaldova »spomenica solidarosti in upanja«. Macdonald vidi v bujnim zelenju in v cvetoči pomladi simbol socijalističnega gibanja. Macdonald pravi: v skupnem našem življenju so sile, ki ustvarjajo za ves svet istočasno lep in srečen. So tudi v Angliji in v inozemstvu milijoni tlačeni, resnica socijalizma pa prebujajo narode k prepričanju, da zamore le složnost obogatiti zemljo. Povsod si pridobi ljudstvo to, kar mu pritiče. Delo je na svojem pohodu. Angleški delavci pošiljajo bratski pozdrav svojim prijateljem in tovarišem vsega sveta.

Nikola P. Pašić, vodja Narodne radikalne stranke

G. Nikola P. Pašić, predsednik ministrskega sveta in načelnik naše stranke je rojen 1. 1845 v Zaječarju. Njegovi predniki so prišli s Kosovega in se naselili ob Timoku. Neki nemški antropolog, ki je proučeval vse markantnejše politične osebnosti v vseh državah, je v svoji studiji o g. Pašiću konstatiral, da je pravi tip Indoevropejca na Balkanu. Znanstveno je dokazal, da je g. Pašić čistokrvni Srb-Slovan, kar potrjuje v ostalem tudi tradicija njegove rodbine. Tendenciozna in lažnjiva je torej trditev »Slovenca«, da je g. Pašić cincarskega pokoljenja in da ni Slovan. Ako je g. Pašić v politiki prekosil jezuite, je to v njegovo čast in v blagor celokupnega naroda, pa naj besnijo klerikalci kolikor hočejo! G. Pašić je ponos vseh južnih Slovanov.

Po končanih studijah na beograjski univerzi je nadaljeval svoje studije v Švici. Tedaj je imel v Srbiji tehnični studij prednost pred pravnim, ker so Srbi že tedaj videli veliko važnost tehnike za napredek države in naroda. Tako je g. Pašić postal inženjer.

Še kot mlad dijak se je bavil s politikom. Bil je navdušen pristaš Svetozaria Markovića, katerega ideje je hotel uresničiti. L. 1878 je bil izvoljen za narodnega poslanca in od tedaj je politično življenje Srbije ozko zvezano z njegovim imenom. Ko se je organizirala Narodna radikalna stranka, je postal g. Pašić njen načelnik in je še danes.

G. Pašić je z modro taktiko in politikom vodil NRS od uspeha do uspeha in si pridobil s svojimi velikimi deli mnogo zaslug za narod. Njegova dela so prinesla svobodo in ujedinjenje vsem Srbom, Hrvatom in Slovencem. Sposobnosti g. Pašića so znane vsemu svetu in zato uživa visoko spoštovanje pri vseh svetovnih politikih. Naša država jo ponosna nani.

G. Pašić si je s svojim delom pridobil zaupanje naroda, ki vidi v njem po vsej pravici svojega najzaslužnejšega sina in prvega državljana za kraljem. Zato je poverjeno njemu tudi sedaj krmilo našega državnega broda, ki je siguren v njegovih rokah. Dasiravno je že 79. letu življenja, je še vedno čil in popolnoma zdrav, tako duševno kakor telesno. V g. Pašiću vidijo vsi zavedni državljani jamstvo boljše bodočnosti. Naj ga ohrani Bog žiloga in zdravega še mnogo let!

Iz našega časopisja.

Mi in radićevci.

»Zastava« (Novi Sad): Odprto in iskreno moramo izjaviti, da nimamo zaupanja v radićevce. Pet let zanikujejo ti ljudje pravico do obstoja naši državi, pet let delajo in rovarijo tajno in javno, doma in v inozemstvu proti naši demociji in že pet let zbirajo okoli sebe vse destruktivne elemente, katerih delo obstoja v rušenju naše skupne domovine. Ali jim meremo sedaj, ko so prišli s svojimi tajnimi cilji v Beograd in skupščino, zaupati, ko vendar ne dajo nobene izjave o svojih načrtih? Ali jim moremo izročiti usodo naše domovine?

Radić v službi naših sovražnikov.

»Virovitičanin« (Virovitica): Po našem osvobojenju so se sporazumeli možje vseh treh plemen za koristno delo. Narod je izvolil svoje poslance in jih poslal v narodno skupščino, da utrdijo temelj naše države. Vsi so se sporazumeli, toda zopet se je pojavil izdajica svojedru rodu Stjepan Radić, ki je nahujskal hrvatsko ljudstvo proti našemu kralju in proti naši državi... Minulo je pet let in hrvatska seljaška stranka je s svojim nelegalnim postopanjem ovirala celo parlamentarno delo. Upornik je medtem pobegnul na Dunaj in od tam hoče po navodilih naših starih sovražnikov sejati seme razdora v naši državi!

Odgoditev skupščinskih sej do nove vlade.

Petminutna seja.

V soboto 3. t. m. dopoldne se je vršila po dolgem odmoru kratka seja narodne skupščine. Seja se je zaključila takoj po sporočilu o ostavki vlade.

Za to sejo je vladalo tako med poslanci kakor med občinstvom veliko zanimanje, ker se je pričakovalo, da pride do burnih scen. Opozicija se je nadala, da bo predsednik skupščine g. Ljuba Jovanović odgovoril na tri vprašanja s strani zemljoradnikov. Ker pa poslovnik in parlamentarna praksa določujeta, da se mora seja zaključiti takoj po sporočilu o ostavki vlade, predsednik ni imel možnosti, da bi odgovoril na omenjena vprašanja.

Občinstvo je zasedlo že pred deveto uro vsa mesta na galeriji. Ker je bil lep spomladanski dan, so se zbrali na skupščinski verandi radičevci, muslimani in klerikalci ter demokrat duhovnik Gjoka Popović, ki je zelo popularen v opozicijskem bloku. Ta pestra družba se je na verandi solnčila in sprehajala ter pazljivo motrila od zgoraj prihajajoče poslance in ministre. Pri pogledu na ministrske automobile so se marsikomu zasvetile oči, v srcu pa so se porodile pobožne želje...

Po deveti uri so se poslanci pričeli zbirati v skupščinski dvorani. Najpreje so prišli klerikalci, potem zelo številni radikali, dočim jih je bilo od opozicije le malo, radičevcev pa samo okoli petnajst.

Malo pred 10. uro je vstopil predsednik g. Ljuba Jovanović in otvoril 70. redno sejo. Minister za trgovino g. Krizman in minister za agrarno reformo sta sedela na ministrskih sedežih.

Ni običaj, da bi ministri v ostavki sedeli na ministrskih sedežih! so se posvetovali nekateri radikalski poslanci. Ministra sta se umaknita, toda na njihovo mesto je sedel minister za pravosodje g. Grisogono, ki je ostal tam ves čas seje.

Opozicija zahteva — delo!

Tajnik Stijevo Kobasica je prebral zapisnik zadnje seje.

— Glasneje, glasneje! ga motijo opozicijski poslanci. (V skupščini vlada veselo razpoloženje.)

— To je zadnjokrat, Pero, da poslušaj! je rekel šaljivo radikal Jovan Čirković demokratu Peru Markoviću. (Marković je ironično zmajeval z glavo.)

Splošno veselo razpoloženje je prekinil glas predsednika:

— Čast mi je sporočiti narodni skupščini, da sem prejel od g. predsednika vlade sledeče pismo:

Beograd, 2. maja 1924.

Spoštovanemu g. predsedniku narodne skupščine.

Čast mi je, sporočiti Vam, da je kraljevska vlada v ostavki in da zato ne more prisostvovati sejam narodne skupščine, dokler se kriza ne reši.

Nik. P. Pašič,

predsednik kraljevske vlade v ostavki.

— Naša vlada se predolgo pripravila na porod! je zaklical musliman Hasan Milković.

Predsednik je predlagal zaključek skupščinske seje, ker je vlada v ostavki.

— Ali se skupščina strinja?

— Strinja se! — odgovarjajo složno radikali.

— Ne strinja se — protestirajo zemljoradniki. (Nastane hrup.)

— Brez ozira na krizo, je treba, da delamo! — zavpije Voj. Lazić, zemljoradnik.

Predsednik je zaključil sejo, ker je večina sprejela njegov predlog.

— Treba je, da odgovorite na moja vprašanja! Ne gre tako! — se upira Lazić.

— To je nasilje! — trdita zemljoradnika Moskvljević in Kokanović.

Radikali se smejejo in ironično aplaudirajo zemljoradnikom.

— Idite, da se malo razgovorimo! vabi predsednik zemljoradnike in jim daje kratka pojasnila.

Prepiri in razgovori med poslanci.

Kakor da so prirastle poslanske klopi k poslancem in kakor da bi jim bilo težko, posoviti se od drage skupščinske dvorane, kjer so se odigrali važni politični dogodki in kjer je prihajal na dan živ in buren temperament našega naroda, je večina poslancev ostala v dvorani še poi ure po zaključku seje.

— Pojubite klopi, bratje! priporoča g. Kobasica zemljoradnikom.

Ker je odšel g. Jovanović iz dvorane, so pričeli zemljoradniki polemizirati s skupščinskim podpredsednikom g. Milutimom Dragovićem.

— Mi hočemo delati! se jezi Moskvljević. Kako je mogla skupščina prekiniti delo na podlagi pisma, ki ga je poslal predsednik v ostavki?

— Boste pač delali, ko vstvarite vlado, prostim vas! odgovarja g. Dragović.

— Evo, brate, tu je parlament in on mora delati! dokazuje radičevac dr. Smoljan, mostarski odvetnik.

O ostavki skupščinskega predsednika.

— Mar predsednik ni v ostavki? vprašuje g. Dragovića kmetijec Ivan Pucelj, bivši poljedelski minister.

— Vsak poslanec ima pravico — tolmači g. Dragović — da poda ostavko, ima pa tudi pravico, da jo umakne, dokler se ne prebere v skupščini. Predsednikova ostavka pa še ni sporočena skupščini.

— Vendar smo mi občutili neke posledice radi te ostavke!

— Gotovo radi tega, ker sem jaz s štirimi razredi ljudske šole predsedoval skupščini, toda ti imaš najmanj pravice, da se temu upraš, ker se sam šteješ med zemljoradnike!

— Čestital nam je k razpisnikom, toda mi ne vemo, ali je storil kot navaden poslanec ali kot predsednik?

— Čestital nam je kot tovariš in kot predsednik.

V razgovor se vmeša tudi socijalist Nedeljko Divac.

— Sedaj bo blok sestavil vlado, pravi g. Dragović, vsi radikali gremo v opozicijo in ti Divac boš z nami!

Poslanca Smoljan in Kobasica sta se močno prepirala, dokler nista končala s smehom.

— Zakaj ne delamo — protestira neki radičevac — saj smo prišli v skupščino, da delamo!

— Treba je vedeti, poučuje g. Dragović, da skupščina ne sme delati, kadar je vlada v ostavki. Da bi vi res želeli delati in pomagati državi, bi morali že davno priti v skupščino, kjer bi mogli delati za blagor države!

— Nismo mogli priti preje, ker smo zahtevali ono, kar je zahtevalo naše ljudstvo. In vse dotle, dokler ne bomo samostojni v naši deželi, ne bomo prenehali z borbo!

Razgovor o gospej Marženki.

— Jaz grem na Dunaj! prekine govor g. Kobasica.

— Da poljubi Radiću roko! se smeje radičevac Smoljan.

— Pop Gjoka je prinesel sliko gospe Marženke, da jo avizira v Beogradu! pravi g. Kobasica. (Večik smeh.)

— Vidite, kako je narod želel seje — ironizira g. Pucelj — celo tajnik ne more zapustiti dvorane. (Veselost.)

V prvi skupini polemizira g. Kobasica s Pavlom Radićem.

— Obžalujem pokojnega Pero! — se čuje iz druge skupine žalosten glas g. Kobasice, kateremu je rekel Pero Marković, da bo izgubil mandat pri prihodnjih volitvah.

— Ne skrbite zame! pravi g. Marković, imam važnejše posle nego je taka brezposelnost!

V tretji skupini se razgovarjajo ministri za vere g. Janjić, g. Divac i. dr.

— Sto radikalov manj ali več, to ničesar ne spremeni na stvari! modruje g. Divac.

— Ti si, pope — pravi Pero Marković ministru Janjiću — v cerkvi v Zenici pridigal za radikale!

— To je laž! — zagrne minister — Dam 10 tisoč dinarjev tistemu, ki dokaže, da je to resnica!

O radikalskem zboru v Bjelinu.

— Časopisi so pisali o temi!

— Morete me obrekovati potom časopisja, toda dokazati ne morete ničesar! Sed sem v cerkev, govoril pa nisem nič!

— Saj je bilo v cerkvi vendar 11 muslimanov — tudi musliman Hrasnica.

— Ni res, da je Janjić sklical zborovanje v Zenici! — pravi g. Kobasica.

— Res je, ti sam si priznal, da se zborovanje ni moglo vršiti vsled slabega vremena!

— Dam 100 Din za vsak glas preko 50, ako dobi kakšna stranka več! pravi g. Janjić.

— Kakšno pa je bilo vaše zborovanje v Bjelinu? vpraša g. Marković.

— Zelo dobro, veličanstvo!

— Pustim si odsekati glavo, ako je bilo več nego 1500 ljudi! izjavlja svečano Marković in kaže sliko v Beograjski »Pravdi«.

— Najmanj 10.000! tudi g. Janjić.

— Da je Pera Marković vedel, da dobita Pašić in Pribičević volilni mandat, bi bil takoj pristopil k Pribičeviću, pravi radikal Milašinović.

— Na svidenje! — pozdravlja g. Kobasica opozicijo — naši otroci vas bodo videli na sejni, toda tu nikdar!

— Zbogom, zbogom! se posvajajo poslanci v veseljem razpoloženju.

Junaški narod.

Pariški dnevnik »Figaro« od 27. aprila t. l. je izšel s posebno prilogo o naši državi. Uvodni članek je napisal francoski narodni poslanec admiral Geprat, ki piše med drugim:

V poslednjih treh letih vojne sem imel kot guverner Bizerte in kot komandant brodogoja v vodah severne Afrike veliko čast, imeti pod svojo komando velik del srbske vojske.

Srbski vojak, kakor tudi francoski na Verdunu, je odgovoril Avstriji s stoječnim mirom: Tu se ne gre mimo! V teh junakih, vrednih starega Rima, je živela samo ena duša, samo ena volja jih je vodila: Vse za znuago Srbije!

In ko se je zdelo vse izgubljeno razven časti, ko ni bilo več nobenega upanja, ko ni bilo upanja niti v čudež, njihove duše niso postale maloverne. Odbili so kot sramoto mir, ki bi ga diktiral sovražnik.

Prišla je pot od Prizrena do Jadrana, zimski prehod preko divje Albanije, tragični beg v snegu, ledu in blatu, v bedi, brez živeža in zatočišča — nato prihod v Skader, ponovne muke do Drača in končno vkrcanje na zvezniške ladje na poti v Krf in Tunis.

Polni svetle vere so kmalu vstali od mrtvih, zapustili so bolniške postelje in vsa srbska vojska se je obnovila, pripravljena na nove borbe.

Na bojnem polju južne balkanske fronte je skupno sodelovanje srbske in francoske vojske doseglo prvi umik sovražnika. Bolgari pregnani iz Florine in pognani v neredu preko Crne, so znova čutili težke udarce. Bila je odprta pot v Bitolj in kmalu se odpre pot tudi v srce srbske domovine.

Izropana zemlja je našla v slavnem miru svoj radosten izraz iz srečnih dni in v vseh delih sveta povzročila ime Srbije vzklik olajšanja osvobojenega človečanstva.

Nad to nenavadno srbsko vojsko sta dva odlična in lepa pojava:

Kralj Peter, ki so ga tako pravično imenovali: legendarni kralj junškega naroda!

Kaj naj rečem o Nj. Vel. kralju Aleksandru, vrednem sinu takega očeta! Naj zadoštuje, da navedem par besed, ki jih je izrekel svojim slavnim vojakom za časa prvih uspehov, ki jih je dosegla njegova prerोजना vojska l. 1916: Zberimo, vojaki vse svoje moči! Z vero v Boga in v svoje svete pravice, idimo ponosno naprej v slavo, skozi žrtve do zmage!

Javno mnenje ustvarja časopisje. Množice verujejo to, kar jim sugerira časopisje. Zato podpirajmo in razširjajmo le lastno časopisje, da bo naše prepričanje tudi prepričanje javnosti.

Radićevo „republikanstvo“.

Stjepan Radić je vse drugo, samo ne republikanec. Nam, ki Radića dobro poznamo, se zdi smešno, ko vidimo, kako nekateri navni Srbi smatrajo Radića resno za republikanca. Res, da je Radić bil že v vseh strankah na Hrvatskem, toda republikanec ni bil, ker je republikanska ideja v diametralnem nasprotju z njegovo dušo.

Predvsem je Stjepan Radić velik rimski katolik. V svoji mladosti je oboževal Strossmajerja ter je bil vedno zvest podanik Rima. Vsak njegov govor na kateremkoli ljudskem zborovanju se pričinja z besedami: Hvaljen Isus i Marija! Zato je popolnoma naravno, da mora biti za takega človeka ideal samo država, ki je po svoji ureditvi podobna rimski cerkvi. A to je monarhija.

Sicer pa prakticira Radić najboljše absolutizem in monarhizem v svoji stranki, člani njegovega kluba so politične lutke. Oni ne smejo slobodno misliti, ker misli in dela mesto njih Radić. Ali ni sramota, da mora ves ta klub od časa do časa čakati na »maršruto«, na direktivo z Dunaja, ki jo prinese od Radića g. Maček ali g. Ivo Lorković?

V svojem 50. letu je Radić proslavljaj in oboževal Franca Jozefa I. Po atentatu na Franca Ferdinanda je poslal cesarju na Dunaj sledeče soznanje: Globoko pretreseni in svoji krščanski zavesti, težko užaljeni v svoji naravni in podedovani stoletni monarhistični zvestobi, do skrajnosti ogorčeni v svojem hrvatskem patriotizmu in v svoji udanosti ustavi in ustavnosti, precizirajoči in obsojujoči podli zločin, najponižnejše zagotavljamo vaše veličanstvo v imenu tisočev in tisočev prosvetljenih in organiziranih pristašev hrvatske seljaške stranke, da se bomo mi Hrvati složno z vsemi ostalimi narodi cesarstva enodušno kot nepremagljiva vojska zbrali okoli razžaljene osebe vašega veličanstva in okoli vzvišenega vladarskega doma ter se bomo z vsemi močmi trudili, da s staro zvestobo in z novo slogo ter požrtvovalnostjo ohranimo, okrepimo in povečamo to našo monarhijo, sveto kulturno ognjišče vseh njenih narodov, to edino nepremagljivo zaščito tudi in predrage domovine kraljevine Hrvatske. Bog naj dotolaži vaše veličanstvo in naj združi vse vaše narode v delu za moč, ugled in poveljanje naše monarhije!! Stjepan Radić, predsednik, Tomo Jalzabetić, Vinko Lovreković, podpredsednika. (»Dom«, št. 27. iz 1. 1914.)

V štev. 28. »Doma« piše o smrti Franca Ferdinanda: To je velika, strašna nesreča za vso monarhijo. Dne 10. septembra 1914 pa je priobčila frankovska »Hrvatska« sledečo Radićevo pesem:

»Bože živi blagoslovi
Glavn Doma Habsburško,
Red i pravo da obnovi
Usred kopna evropski:
Hrvatsku da ujedini,
Kruni Češkoj vrati sjaj,
Negve skine Ukrajini,
Mukam Poljsko stvorí kraj.
Deset puka sviju rasa
Habsburgu je bedem jak,
Habsburg svim je luka spasa,
Svima novog žića znak;
Poljak, Hrvat i Slovenac,
Čeh i Slovak, Bugarin,
Ukrajinc, Rumun, Nijemac,
Još i ravne puste sin. (To je Madžar.)
Svima Dunav njive topi,
Svima vjeru dađe Rim,
Svima Istok krvcu popi,
Niemačka je uzor svim,
Brojem iznad sto milijuna
Duhom, tijelom ljudstva svijet,
Habsburška nad njima kruna
Pred njima — kultura svijet.«

Stjepan Radić

Ali more imeti tak avstrijski lakaj v sebi sploh kapljico republikanske krvi? To je absolutno izključeno. On je tak monarhist, da hote laže v svoji pesmi, da je dal vsem našetim narodom vero Rim, ko pa je vendar vsakemu znano in tudi njemu, da so Romuni in Bolgari pravoslavne vere. Spekulant prve vrste prepeva cesarsko himno, da mu podeli »Veliko Hrvatsko v okviru«, in ko se mu je to izjalovilo, ker je izginilo celo habsburško cesarstvo, je postal sedaj republikanec, da bi uničil kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, ker je njena svobodna državna ureditev nasprotna njegovi lokalni in suženjski duši.

To je prava resnica o Stjepanu Radiću.

Iz notranje politike.

• Pred rešitvijo vladne krize. Razvoj vladne krize v zadnjih dneh je neposredno pred končno odločitvijo. Kralj je 6. t. m. poveril g. Pašiću mandat za poslovno vladu, toda g. Pašić je še isti dan kroni vrnil mandat, ker je nemogoče sestaviti pri sedanjih parlamentarnih razmerah poslovne vlade. Kakor smo že ponovno zabeležili, se bo sedanja kriza rešila na način, ki je edino mogoč v interesu celokupne države. Gotovo je, da dobi g. Pašić mandat za sestavo nove vlade, ki bo razpustila parlament in razpisala nove volitve. To je edini izhod iz žalostnih razmer, ki so jih vstvarili naši raznovrstni separatisti v zvezi z Radićem.

• S klerikalci ni nič! Voditelj SLS, ki doma po svojih shodih in po svojem časopisu besno napadajo radikalske državnike, se kažejo v Beogradu kot nedolžne ovce. Na zvit in ne ravno preveč pošten način so se tudi v zadnjem trenutku ponudili radikalom, ki pa so uvideli, da je z njimi izključen vsak sporazum. Sicer pa to še ni najhujše. Drugače bo v doglednem času!

• Predsednik narodne skupščine Ljuba Jovanović o svoji ostavki. Uredništvo »Vremena« se je z ozirom na razne tozadevne vesti obrnilo naravnost na g. Ljuba Jovanovića, ki je izjavil: »Podal sem ostavko na svoj položaj, ker pa je vlada podala ostavko, sem svojo ostavko umaknil, ker sem smatral za neprimerno, da bi skupščina za časa vladine ostavke ne imela svojega predsednika ter bi se v tem parlamentarna kriza še bolj poostriala. Ostavko sem mogel umakniti, ker dostoj še ni bila predložena skupščini ter je skupščina ni sprejela. In kakor sem imel pravico, da podam ostavko, tako imam pravico, da jo tudi umaknem. Dokler sem bil v ostavki, nisem podal nobene politične izjave in nobenega nasveta. Obžalujem, da je bilo časopisje splošno slabo poučeno o mojem položaju in o mojem delu za časa te krize, ker je bilo moje delo v mejah predsedniških pravic in dolžnosti popolnoma v skladu s parlamentarizmom.«

• Zemljoradniška taktika. »Samouprava« piše: Ako je v naši državi sploh kdaj obstojala stranka brez kompasa, so to naši mizerni terazijski zemljoradniki, katerih vodja je falzifikator Jovan Jovanović — Pižon, ki menja prepričanje kakor rokavice. V roku 5 mesecev je zahteval vladu opozicijskega bloka, vojaško diktaturo, koncentracijo itd. Konfuznost tega človeka je postala proverjalna. Kdor dvomi o tem, naj samo mesec dni zasleduje, ako more, njegove vodene uvodne članke v njegovih »Novostih«, katerim se smejejo že prodajalci časopisov. Vsaka stranka ima svoj program, po katerem uravnava svojo taktiko. Terazijski zemljoradniki razen slepe in partološke mržnje do radikalov nimajo ne svojega programa ne svoje strankarske ideologije, taktiko pa menjajo, kakor kaže veter. Njih je v narodni skupščini od 312 poslancev celih 10. In mesto da bi čakali na svoj čas in se pripravljali za bodočnost, hočejo biti povsod prvi, predlagajo kontradiktorične resolucije itd. V tej svoji boleštni megalomaniji postajajo smešni in obžalovanja vredni. Njihova sarajevska konferenca je izpadla bedno tako kvalitativno, kakor kvantitativno. In vendar je tudi ta vodena in konfuzna resolucija udarila Pižona dobro po glavi, ker mu je pokvarila vse njegove sanje o vladi z Radićem. V tej resoluciji terazijskih zemljoradnikov se napadajo »meščanski« stranke najbrže zato, da se ne pozabi naslov same stranke. V tej otročji resoluciji ki je plod Pižonovih bolanih živcev, je tudi nizka kleveta, da je g. Pašić v Belini pretil kroni... Tako infamijo more zagrešiti samo ordinaren falzifikator. Zato je njegova stranka tudi padla od 39 na 10 poslancev, kaj pa bo z njimi pri prihodnjih volitvah, bomo šele videli. Naš kmet je prelomil nad njimi svojo palico in zato se sedaj bojijo ljudske sodbe, ki bo zanje strahovita, tako strahovita, da jih ne bo več rešil

ki je bil vedno monarhist. To je znano tudi vsem onim, ki ne ljubijo naše domovine. Zato vidimo, kako se vsi ti malkontenti zbirajo okoli svojega rešitelja Stipice. Tu so Židje, Nemci, Madžari, Koroščevi klerikalci, Spahini begi, makedonstvujuči s Todorom Aleksandrovim, Jugoslovenci z Ljubo Davidovićem na čelu. Vse te navdušuje Radićevo agresivnost proti radikalom in naši državi. Vsi ti dobro vedo, da je Radićevo republikanstvo samo maska, da se pokrije njegovo peklenško sovražstvo do naše države. Samo nekateri navni Srbi mislijo, da je Radić prepričan, patriotičen republikanec. — Mih. Medaković v »Zastavi«.

noben Spaho, ne Kraft, ne Radić in ne Ferad Dra- ga. — To smo zabeležili tudi zato, da vidijo naši pristaši, kakšnega človeka se poslužuje »Slovenec«, kadar citira v obrambo svoje defetistične demagoške politike Pižonove »Novosti«.

• Radićev manifest. Radić je trdovraten grešnik. Kar si vtepe v glavo, to hoče storiti, pa če tudi bi si razklal glavo. Tako je napovedal za 1. maj manifest svoje vrste, o katerem so pisali tudi naši klerikalni listi, ki pa so ga v Zagrebu na intervencijo opozicijskega bloka zadržali. Toda Radić je z Dunaja ukazal in kar on ukaže, to se mora zgoditi — seveda v njegovi stranki! Ko so mu iz Zagreba sporočili, da bi njegov manifest poslabšal situacijo opozicijskega bloka, se je tako razjezil, da je v dunajskem dnevniku »Die Stunde« 3. t. m. priobčil vsebino tega manifesta s pripombo, da je bil izdan 1. maja in razposlan po vsej naši državi in da je vzbudil veliko pozornost na Hrvatskem in v Srbiji. Istočasno pa je ukazal, da mora manifest brezpogojno iziti tudi v njegovem zagrebškem »Slobodnem Domu«, kar se je zgodilo, toda državno pravdnštvo je zaplenilo list. Radić je naslovil svoj manifest »Hrvatskemu narodu in vsem ostalim slovanskim in neslovanskim bratom, kmetom in delavcem, ki žive v Jugoslaviji«. Poleg navedenih in že znanih obrekovanj in laži izjavlja, da so in ostanejo radićeve republikanci, ki se bodo borili za seljaško republiko. Manifest je seveda zamišljen kot volilni proglas na hrvatske mase. S tem manifestom je Radić hote in premišljeno definitivno pokopal takozvani opozicijski blok, v katerega so stavili vse nade naši klerikalci in drugi separatistični elementi. Manifest pa je tudi znova dokazal, da je z Radićem nemogoče vsako politično sodelovanje, značilno je tudi to, da so ga odklonili naši klerikalci. Upajmo, da se razmere pri nas v najkrajšem času tako spremenijo, da bo marsikoga še dolgo, ako ne za vedno, bolela glava!

• Kdo se sporazumeva z Radićem. »Slobodni Dom« priobčuje poleg vesti o sporazumu z Albinom Prepeluhom, tudi vest, da se je Radić sporazumel tudi z znanim sovražnikom Srbov, z bivšim preiskovalnim sodnikom v zagrebškem veleizdajniškem procesu dr. Mirkom Košutićem!

• Zakaj hoče Radić vladu opozicijskega bloka. Beograjska »Reč« piše: 1. Zato, da bi se mogel vrniti v Hrvatsko in nadaljevati svojo destruktivno propagando. 2. Zato, da bi prišlo v roke bloka predsedništvo narodne skupščine in tako tudi Državni odbor, ki postavlja predsednike volilnih odborov. 3. Zato, da bi mogel pod slabo vladu g. Davidovića (ki noče poznati razlike med zvestimi in nezvestimi, med državnimi in protidržavnimi), razviti svojo nevarno akcijo v Južni Srbiji. Kdor je politično naiven, naj nasede Stjepanu Radiću!

• Razpust madžarskih društev v Vojvodini in Prekmurju. Ministrski svet je razpravljaj o razpustu takozvanih madžarskih kulturnih organizacij, ki se vmešavajo v politiko. Notranji minister je pooblaščen, da takoj ukrene potom političnih oblasti vse potrebno za razpust vseh organizacij v Vojvodini in v Prekmurju. Pri tem pride v poštev določila madžarskega zakona iz 1. 1872, ki ga je bivša Madžarska uporabljala na svojem tedanjem ozemlju proti narodnim manjšinam. Po tem zakonu morejo imeti narodne manjšine samo kulturne organizacije, ne pa društev, ki se vtikajo tudi v politiko.

• Velike nacionalne manifestacije v Štipu. Dne 3. in 4. t. m. so se vršile v Štipu velike nacionalne manifestacije udruženja proti bolgarskim komitašem. Pri slavnostih je sodelovalo tudi prebivalstvo. Manifestacije so zelo okrepile nacionalno misel med tamkajšnjim prebivalstvom.

Pokret NRS.

— Zbor NRS za poljanski okraj mesta Ljubljane. V četrtek 8. maja točno ob 8. uri zvečer se vrši v gostilni »pri Lozarju« zbor NRS za poljanski okraj. Ob tej priliki se bo izvršila reorganizacija Mestnega pododbora NRS. Na zbor so povabljeni vsi bivši pristaši Narodnonapredne stranke. Govoril bo dr. Vladimir Ra v n i h a r. O zboru bomo priobčili v prihodnji številki poročilo.

— Zbor NRS za dolenski in šentjakobski okraj mesta Ljubljane. V torek 13. maja ob 8. zvečer se vrši v gostilni »pri Likozarju« radikalni zbor za dolensko-šentjakobski okraj. Izvršila se bo reorganizacija Mestnega pododbora NRS. Na zbor so povabljeni vsi bivši pristaši NNS in člani NRS. Govorili bodo razni govorniki.

— NRS v Šent Vidu. Po zaslugi predsednika našega krajevnega odbora v Šent Vidu g. Hlevca se naša stranka vedno bolj širi in krepi. Ljudstvo uvideva, da more najti edino le v vrstah močne in velike NRS potrebno zaščito pred preganjanjem raznih

strank, ki imajo v Sloveniji vpliv na državno upravo. Tako se v zadnjem času preganjajo in reducirajo razni naši ljudje samo zato, ker so radikali. To se sicer v službenih spisih in poročilih ne navaja, toda mi zelo dobro vemo to in bomo znali z vsemi svojimi močmi zaščititi naše ljudi. Mi ne moremo dopustiti, da bi naši nasprotniki delali proti našim članom in to s pomočjo naše vlade! Zato je potrebna dobra in disciplinirana organizacija naših članov, ki edina more odpomoči rafiniranim intrigam naših političnih nasprotnikov.

Širjenje radikalne stranke po Gorenjskem. Predsednik krajevnega organizacije NRS na Ljubnem, g. Jože Košir v radovljiškem okraju je razširil radikalno idejo v okolici Podnarta in Ljubnega. V nedeljo, dne 4. maja je imel zaupni sestanek v vasi Kovorju in pridobil toliko ljudi, da bo v kratkem izvel organizacijo in bo sklican večji zbor radikalnih kmetov. Le tako naprej po poti, ki nas edina more privedi do zdrave kmetско-gospodarske politike in do uspehov.

NRS za železniške uradne slugе.

Glasom »Uredbe o razvrstitvi in porazdelitvi uslužbencev državnih prometnih naprav« (Uradni list št. 9—1924) so pisarniške slugе uvrščeni med najnižjo kategorijo služiteljev-čuvajev.

S tem je zagrešena nad to kategorijo uslužbencev velika krivica, in sicer iz sledečih najtehtnejših razlogov:

1. Pisarniški slugе so bili po pragmatiki bivše avstrijske državne in južne železnice glasom priloge uvrščene v skupino B, kakor n. pr. sprevodniki tovarov, strojni kurjači, vratarji itd. ter so imeli z istimi enako končno plačo. Vse te in še druge kategorije enake stare uvrstitve pridejo po novem zakonu v 2. kategorijo poduradnikov in še celo progovni čuvaji, ki so bili sedaj za nami v skupini C.

S tem pisarniški slugе niso samo degradirani na nižjo stopnjo kot so jo zavzemali med uslužbenci po starih predpisih, temveč so tudi gmotno zelo oškodovani, ker so tako osnovne kakor tudi položajne plače služiteljev občutno manjše, kakor pa one poduradnikov.

2. V obzir naj bi se vzelo, da so izšle skoraj vse pisarniške slugе področja ravnateljstva državnih železnic Ljubljana iz drugih kategorij, koder so imeli neprimerno boljše šanse za napredovanja. Da so postali uradni slugе to, so povzročile razne bolezni, katere so si prizadeti nakopali v službi. Po-

prejšnje uprave državne in južne železnice so to upoštevale na ta način, da so bili pisarniški slugе uvrščeni v skupino B-služiteljev in to po pravici, kajti le naslov dotičnika se je izpremenil, a njegova izobrazba in duševna sposobnost pa sta ostali isti.

3. Pisarniški slugа vsaj pri nas v Sloveniji ne opravlja takih poslov, ki jih ima morda zakon v mislih.

Pisarniški slugа — ponesrečen in usoden naziv — pri nas ni zgolj človek, ki vrši mehanično svojo dolžnost, temveč so mu poverjeni posli, ki zahtevajo nekaj inteligentnosti, predvsem pa vestnosti in zanesljivosti. Kdo more trditi, da ne bi opravljal pisarniški slugа najmanj tako zaupne in odgovorne službe, kakor kak progovni čuvaj, ki bo po prevedbi mnogo na boljšem.

Uvažujoč upravičene razloge žel, uradnih slug je Mestni odbor NRS posredoval preko višje strankine oblasti v Beogradu, da se napravi zakonska izjema, in sicer tako, da se sedanje pisarniške slugе prevede najmanj tako kakor sprevodnike. Isto naj velja tudi za vse one, ki so ob prevedbi osobja na nov zakon že v aktivni železniški službi, pa bodo pred svojo upokojitvijo vsled onemoglosti morda prekategoriizirani v pisarniške slugе.

Upamo, da bo ta intervencija NRS uspešna za železniške uradne slugе, katere bo naša stranka vedno vzela v zaščito in katerim bo vedno nudila bratsko pomoč.

»Malkontenti« iz Kranja.

Tako imenuje »Jutro« naše prijatelje in pristaše NRS v Kranju, in sicer zato, ker se branijo pred obnašanjem gotovih ljudi v občinski upravi, ki nočejo vršiti od politične uprave poverjenih jim dolžnosti.

Tako je bilo tudi ob priliki ureditve volilnih imenikov, ko je morala politična oblast vršiti posle, katere bi bil moral izvršiti sam g. župan. To niso nobeni »malkontenti«, ampak so ponosni člani NRS, ki je vstvarila našo državo. »Malkontenti« so prijatelji »Jutra« v Kranju, ki na razne načine intrigirajo proti naši stranki in ki niso zadovoljni z napredkom Narodne radikalne stranke v Kranju.

Politični slepci.

»Srpska Rijeka« (Sarajevo): Iz dosedanjega stanja parlamentarne krize se jano vidi, da je opozicijski blok absolutno nezmožen za konstruktivno delo, ker imajo v njem glavno besedo destruktivni elementi in sicer v prvi vrsti radičevci in spalovci kot republikanci in sovražniki srbskega naroda in te države. Edini izhod iz te krize bi bile nove volitve. Vsaka kombinacija z opozicijskim blokom je popolnoma izključena, ker je njegova zaslepljenost take narave, da bi zelo lahko postala fatalna za naše splošne interese, ker bi usodo naše državne uprave vzeli v roke politični slepci in sovražniki narodnega in državnega edinstva.

Vsak član Narodne radikalne stranke čita in naroči „Radikalni Glasnik!“

Navodila za volilne reklamacije.

Zelo redki so slučaji, da so reklamacije pravilno sestavljene in opremljene. Pomanjkljive reklamacije povzročajo mnogo nepotrebnega dela občinskemu uradu in prvostopenemu sodišču in navadno ne dosežejo zaželenega uspeha. Ne bo odveč torej, ako se poda nekaj navodil.

1. Volilni imeniki morajo biti stalno razgrnjeni v občinskem uradu. Vsakdo ima pravico po stavku 2 čl. 5 zakona o volilnih imenikih št. 183 Ur. l. št. 67-22 volilni imenik pregledati, prepisati zase bodisi za drugega in zahtevati njegov popravek.

2. Ravnotako ima pravico vedno vsakdo (tu je mišljena le fizična oseba, ne morda stranke) vlagati reklamacijo zase ali za drugega (čl. 5.). Reklamacije je vložiti pri občinskem uradu ustno na zapisnik ali pismeno.

3. Reklamacijo je napraviti za vsakega volilca posebej.

Obrazec za reklamacijo pri zahtevi vpisa je priložen pod št. 1, za izbris pod št. 2 in za različne spremembe pod št. 3. Neprijetno v obrazcu, kadar se reklamacija izpolni, je črtati.

4. Ako nima stranka rojstnega in krstnega lista in je nabava otežkočena oziroma onemogočena v pravem času, zadostuje tudi druga od pristojnega oblastva temeljem rojstnega lista izdana listina, kakor: šolsko spričevalo, poselska (delavska) knjižica ali vojaški dokument, iz katerega so razvidni rojstni podatki, ki so se morali brezdvomno ugotoviti pri izdaji take listine na podlagi krstne matice.

5. Namesto domovinskega lista zadostuje tudi poselska knjižica ali potrdilo pristojnega političnega oblastva, da je reklamirana oseba državljan SHS odnosno Slovan po plemenu in jeziku. Enako zadostuje za izkazilo glede rojstnih podatkov in državljanstva, ako se predloži opsijska listina ali izkazilo o vojaškem službovanju v kraljevini SHS. Da je volilec Slovan po plemenu in jeziku zadostuje njegov pravilni potni list, vidiran od tukajšnjega političnega oblastva, kolikor je iz njih razvidna ta okolnost, sicer pa potrdilo politične oblasti (policijskega ravnateljstva, okrajnega glavarstva).

6. V zahtevi popravkov krstnih imen oz. priimkov, bivališča itd., je ob sebi umevno, da se mora postopati prav tako, kakor pri sestavi reklamacije za vpis ali izbris, ter se morajo tudi predložiti potrebna izkazila pristojnih oblasti.

7. Poslovanje o vsaki reklamaciji pri občinskem uradu je po čl. 8—10 zak. o volilnih imen. št. 184 Ur. l. št. 67-22 sledeče:

Pri vsakem občinskem uradu sta poleg župana določena od občinskega sveta še dva člana, kateri skupno tvorijo reklamacijsko komisijo pri občinskem uradu (čl. 20 zgoraj omenjenega zakona). Ti člani vzamejo vsako zahtevo popravka (reklamacijo) s prilogi v pretres in jo rešijo v obliki zapisnika tekom 5 dni. V občinah, kjer so občinski odbori razpuščeni, rešuje pri občinskem uradu vložene reklamacije pristojno okrajno sodišče. Zapisnik je prav kratek in naj se enostavno zapiše na hrbet reklamacije, kakor je razvidno v priloženem obrazcu. Ako se v reklamaciji zahteva vpis ali izbris volilca, v imenik, ne da bi bilo navedeno, katerega imenika se zahteva popravek tiče, morajo člani reklamacijske komisije v svojem sklepu ugotoviti ali je dotični popravek izvršiti v obliki volilnih imenikov ali samo v enem.

Izdatek sklepa reklamacijske komisije vroči občinski urad vlagatelju reklamacije

in prizadetemu volilcu (čl. 8). Ko preteče po vročitvi predpisani rok (čl. 9), predloži občinski urad z dopisom, kakor je razviden na priloženem obrazcu pod št. 1, na hrbtu reklamacije, sklep, s katerim je reklamacijo rešil, vročilnico in reklamacijo, kratko celoten spis z vsemi prilogi prvostopnemu sodišču v poslovanje (čl. 10). Ko prvostopno sodišče odobri predloženi sklep, šele potem sme občinski urad vpisati zahtevano spremembo v volilni imenik. Občinski urad more uradno samostojno izvršiti uradne popravke le po čl. 2 cit. zakona, to je v času od 1. do 31. januarja vsakega leta.

Potrebne gorenje obrazce za reklamacije in predstojeca navodila lahko dobi občinski urad pri podpisnem sodišču proti odškodnini za komad 1 Din.

Deželno sodišče v Ljubljani, oddelek XIII., dne 5. maja 1924. — Papež I. r.

Čudni pojavi

V političnem življenju Slovenije se prikazujejo zares čudni pojavi. Kar je povsod nemogoče, to je pri nas skoraj na dnevnem redu.

Eden teh pojavov je tudi g. Emil Stefanović. Nedavno je izdal na svoje stroške brošuro z naslovom »Politična šola za slovensko delovno ljudstvo«. V tej brošuri navaja zgodovino radikalne stranke. Razume se, da je ta brošura izdana brez dovoljenja Glavnega odbora stranke v Beogradu in proti predpisom naših strankinih statutih (čl. 81).

Toda ne glede na to je zelo značilno geslo g. Stefanovića, ki doslovno piše:

»Načela in programi so le krinka, za katerimi se skrivajo krvosesi našega naroda.«

Ako je to politična maksima g. Stefanovića in ljudi, ki se zbirajo okoli njega, ni to bila nikdar maksima radikalne stranke. Za NRS so bila načela in program vedno najsvetejša stvar. NRS je izvedla po načelih in programu vse svoje dosedanje delo in vso svojo borbo. Ta načela in ta program bo NRS vedno ponosno čuvala in bo vse svoje delo tudi v bodočnosti usmerila v tem smislu. Da vsaj za NRS načela in program niso bili krinka, dokazujejo dejstva, ki jih navaja sam g. Stefanović v svoji brošuri!

Nam je zelo dobro znano, da so bili g. Stefanoviću načela in programi vedno le krinke. Tudi mi smo se na žalost glede njegove osebe trenutno prevarili. On je to zadostno dokazal s spreminjanjem svojih političnih načel in s svojim delovanjem na podlagi zelo nasprotnih programov. Toda javnost je dobro spoznala, kaj se skriva pod krinko g. Stefanovića ter je bila njegova izjava na čelu te najnovejše njegove knjige nepotrebna. On jeni je nepooblaščen celo sliko g. Pašiča kot krinko, da bi prevaral naše člane, toda to se mu ne bo posrečilo, ker ga mi zelo dobro poznamo.

Mislimo, da bo ta izjava g. Stefanovića odprla oči onim, ki jih je privabil z lažljivo krinko, da je radikal. Z ljudmi, katerim so politična načela krinka in ki hočejo s pomočjo teh krink igrati nekako ulogo v političnem življenju, pa naj bo to v komunističnem ali kakšnem drugem taboru, nimajo pošteni ljudje nobenega posla, ako jim je kaj na ugledu in na časti.

Politična šola g. Stefanovića ne bo nikdar koristila slovenskemu delovnemu ljudstvu. Upamo, da je to njegova zadnja krinka, s katero je hotel prevariti nepoučene in naivne ljudi.

Iz vsega sveta.

Izid volitev v Nemčiji.

V nedeljo so se vršile volitve v Nemčiji. Rezultati so povečini znani in pripada: socialnim demokratom 100, nemškimi nacionalcem 96, nemški ljudski stranki 44, centru 65, demokratom 28, komunistom 62, nemški narodni stranki 32, bavarski ljudski stranki 16, gospodarski stranki 6, nemškimi socialistom 4, deželni zvezi 9, hanoverski stranki 5 in bavarski kmetski zvezi 4 mandati.

Pri volitvah leta 1920 so dobili socialni demokrati 171, nemškonacionalci 65, katoliški centru 68, komunisti 16, nemška ljudska stranka 66, demokrati 39, bavarska ljudska stranka 20, gospodarska stranka 0, hanoverska stranka 5, bavarska kmetska zveza 4, nemška narodna stranka 3 mandate.

S tem je bila zaključena volilna borba, ki je bila zelo živahna v celi državi. Volitev se je udeležilo nad 75 odstotkov volilnih upravičencev. Volitve so potekle povsem mirno, samo v Berlinu je neki policaj ustrelil nekega komunisto in v boju med komunisti in Deutschwölkisch sta ostala mrtva dva komunisti.

Iz gorenjih števil je razvidno, da so doživeli občutno izgubo socialni demokrati, kar pa je bilo predvideti. Splošno se je namreč pričakovalo, da bo štela njihova parlamentarna skupina v novem parlamentu komaj 80 poslancev, dočim so v resnici dobili 100 mandator. Svoje glasove so izgubili v korist komunistov, za katere so glasovali stari nemški socialni demokrati in se s tem podvrgli diktaturi iz Moskve. Uspehu komunistov ne pripisujejo v Nemčiji posebne važnosti in so uverjeni, da bodo ostale stranke parirale njihovo razdiralno delo. Uspeh nemške narodne stranke je v primeri s splošnim pričakovanjem neznačen in ravno tako tudi uspeh nemškonacionalcev, ki so računali po besedah grofa Westarpa na 200 poslaniških mest. Izgube osrednjih strank, katoliškega centra, nemške ljudske stranke in demokratov si lahko razlagamo na razne načine. Predvsem je vplivalo na volilce nezadovoljstvo državnih uradnikov radi znižanja prejemkov in obširne redukcije iz gospodarskih razlogov. V splošnem lahko rečemo, da so se volilci izrekli proti avanturistični politiki in za rešitev reparacijskega problema na podlagi izvedeniškega poročila. Predvsem se bodo morali o tem vprašanju sedaj jasno izraziti nemškonacionalci, ki so se z vso silo borili proti »drugemu Versaillesu«.

Vlada desnice ali levice?

V Nemčiji je sedaj nastalo vprašanje: ali naj se sestavi vlada desnice s podporo nemškonacionalcev, ali vlada levice pritegnitvijo socialistov v koalicijo. Odgovor je zelo težaven, ker sta obe imenovani parlamentarni skupini prilično enako močni. Glede sestave vlade levice, ki bi bila republikanska je omeniti, ali se ne bodo socialni demokrati hoteli izposlovati večnim napadom konservativne opozicije, kar jih je že sedaj stalo precejšnje izgube. Desničarji pa bi se morali v slučaju vstopa v vladno koalicijo jasno izjaviti, ali so za politiko izpolnitve obveznosti izvirajočih iz verzajske mirovne pogodbe? Široka koalicijska, ki bi obsegala stranke od socialnih demokratov do nemškonacionalcev je popolnoma izključena.

Ker sta socialno demokratska in nemškonacionalna najmočnejši stranki in najbrže ne bosta stopili v ožjo koalicijo s centrom, nemško ljudsko, stranko in demokrati, ne preostaja drugega, kakor da sestavi novo vlado zopet sedanjí državni kancler Marx. Ta vlada bi bila nadstrankarska in bo izvedla sa-

mo zakone, ki jih predvideva izvedeniško poročilo. Sicer pa se bodo morale v doglednem času vršiti nove volitve.

Vtis v inozemstvu.

Z ozirom na sedanje stanje odškodninskega vprašanja, katerega rešitev je v veliki meri odvisna od zadržanja nemške vlade, je ves svet nestrpno pričakoval izida nemških volitev. Predvsem so ga pa pričakovali v francoskih političnih krogih, ki bi morebiti usmerili volilni boj v po zadržanju nemških volilcev odgovarjajočo smer. Po pisanju francoskih listov pa ne bo treba nikakih izprememb, ker so nemške volitve pokazale, da se ni v Nemčiji mnogo spremenilo. Kvečjemu so volitve pokazale, da ni republikanska misel v Nemčiji globoko ukoreninjena. Tudi na Angleškem so presojali izid nemških volitev z ozirom na vpliv, ki bi ga lahko imele na nadaljni razvoj odškodninskega vprašanja. Precejšnja pozornost je vzbudil prirastek komunističnih glasov in dejstvo, da uspeh skrajne desnice ne ustreza pričakovanju.

Razširitev odškodninskega vprašanja.

Dogodki v razvoju odškodninskega vprašanja se razvijajo z veliko naglico. Odškodninsko vprašanje je dobilo s francosko zahtevo, da se reši to vprašanje skupno z vprašanjem medzavezniških dolgov, nekoliko drugačno lice in je povzročilo, da se za rešitev vprašanja interesira tudi Italija. Italija je stala od sklenitve verzajske mirovne pogodbe precej ob strani in je samo pazno gledala, da se ne kršijo njeni interesi. Kakor smo že poročali, ne vsebuje Dawesovo poročilo določene vsote, ki bi jo morala plačati Nemčija na račun vojne odškodnine. Angleži se nagibajo k znižanju odškodninske vsote, čemur se Francozi načelno ne protivijo. Oni samo naglašajo, da so zato, da se ta vsota določi na 26 milijard zlatih frankov, toda samo pod pogojem, da se črtajo tudi medzavezniški dolgovi, ki znašajo za Francijo 27 milijard. Če bi jih hotela Francija plačati, bi morala dati vso svojo vojno odškodnino in določiti še nekaj iz svojega lastnega žepa. Kaj bi potem imela pravzaprav od vojne odškodnine? Ta francoska zahteva je bila sprejeta tako v Belgiji, kakor v Italiji, ki sta sami dolžnici Anglije in Amerike, z velikim zadovoljstvom in Francija lahko računa na njuno podporo.

Sicer pa obstojajo v pogledu odškodninskega vprašanja med Francijo in Anglijo še druge razlike. To je dalo povod, da sta prevzela belgijska ministra Theunis in Hymens vlogo posredovalca. Odšla sta najprej v Pariz, kjer sta izmenjala svoje mnenje s francosko vlado in se točno informirala o njenih zahtevah ter nato v London, kjer sta konferirala z ministrskim predsednikom Macdonaldom. Po doedanjih poročilih je bilo njuno potovanje uspešno. Popustil je London in popustil Pariz in se tako ustvarila baza za razgovor med Macdonaldom in Poincarejem na predstoječem sestanku. Osobito je bilo zaenkrat odstranjeno najbolj pereče vprašanje zasede nemškega industrijskega ozemlja, kar so zahtevali Angleži kot predpogoji za nadaljnje sklepanje o končni rešitvi odškodninskega vprašanja. Francoske čete ostanejo še nadalje na nemškem ozemlju in se bodo odpoklicevale sorazmerno z nemškimi plačili in jamstvom, ki ga dajo za izterjatev nemških plačil ostali zavezniki. Belgijska ministra se v kratkem sestane v Milanu še z italijanskim ministrskim predsednikom Mussolinijem.

Volitve na Francoskem.

V Franciji se z mrzlično živahnostjo pripravljajo na nedeljske volitve. Narodni blok vodi Poincare, čeprav je v principu vlada

neutralna in ne posega v volilni boj. Duševni vodja levega bloka pa je Briand, čeravno stoje v ospredju Herriot in nekateri drugi. Med obema blokoma se bije ljut boj za poslanska mesta. V slučaju, da zmaga blok desnice, ostane na državnem krmilu še nadalje Poincare, zmaga leve pa bi pomenjala konec njegovega vladanja in prihod na vlado Brianda, ali njemu blizu stoječega državnika. Oba bloka sta si svesta svoje zmage. Morda pa bo Poincarejeva odškodninska politika vplivala na volilce v njegov prilog.

Spor med Grško in Bolgarsko.

Te dni je odšel grški vojni minister na inspekcijsko potovanje ob bolgarski meji. Za njegov prihod so zvedeli dosedaj neznani krivci in oddali nanj nekaj streliv. K sreči je ostal vojni minister zdrav, pač pa je bil težko ranjen njegov adjutant. Grške čete so se takoj napotile za napadalci. Dogodek je seveda izzval diplomatski konflikt in bolgarska vlada bo imela zagovarjati krivce, ki jih zakrivlja s svojo neprijateljsko politiko napram sosednjim državam.

Italija in narodne manjšine.

Mednarodni kongres sociologov za zaščito narodnih manjšin, ki se je vršil v Rimu, je povabil na zaključno sejo znanega sociologa in državnika Luigi Luzzattija, ki je želji ustregel in imel na kongresu govor o vprašanju zaščite narodnih manjšin. Kongres ga je pozdravil z vilmarnim aplavzom ter je z napeto pozornostjo in glasnim odobravanjem poslušal njegova izvajanja, ki jih priobčujemo tu v celoti:

»Veseli me, gospodje in dragi tovariši, da se morem osebno seznaniti z vami. Učitelji ste sintetične znanosti, ki se še le razvijajo, ki stoni na solidarnosti bogatih z ubogimi, mogočnimi s šibkimi, učenih z navednimi, tistih, ki žal v oni in isti državi spoštujejo etniške in verske manjšine, sledeč našim naukom, in tistih, ki v imenu domovine zatirajo te manjšine in s tem onečaščajo domovino, ker jo preveč monopolizirajo, kakor so delale to vojaške vlade, ki so, na srečo, izginile.

Naša znanost ima svoje poslanstvo. To ni samo velika ideja, ki se pridružuje drugim znanostim, marveč je veliko čustvo, ki pozivlja tisto idejo. Mi ne smemo samo razsvetljevati duhove, marveč tudi boljšati srca, nsvajajoč si kot znak veliko načelo sv. Bernarda: *Lucere et ardere perfectum est.*

Da se to posreči, dragi tovariši, ne smete biti samo profesorji, marveč tudi apostoli! Civilizirani svet s svojo necivilizirano potrebo zelo ta apostolat. Dovolite mi, da navedem samo en primer, poln solza in mučeništva: velikega Gladstona (pokojnega velikega angleškega državnika in tesnega prijatelja biskupa Strossmayerja). Ta zaščitnik zatiranih narodov je v zadnjih letih svojega življenja poveril Bryce-u in meni obram-

Nemško-ruski incident v Berlinu.

Policija v Stuttgartu je v soboto aretirala nekega komunista, ki je osumljen, da je član nemške Čeke. Odveden je bil v Berlin, kamor sta ga spremljala dva stražnika, ki nista v Berlinu dobro poznana. Ko je prišla vsa trojica pred poslopje ruske trgovinske misije, je fingiral komunist slabost in prosil spremljevalca, da bi smel v poslopje, kjer se nahaja baje kavarna. Nič hudega sluteč, sta mu stražnika to dovolila. Komunist je šel v poslopje in pojasnil osobju, da je njihov pristaš in je prosil pomoči. Ko sta ga varnostna organa hotela zasledovati, sta bila ovirana in nekaj časa celo zaklenjena v neki sobi. Ko sta bila izpuščena, je poslala policija v poslopje več mož, ki se niso zadovoljili samo z iskanjem ubeženca, marveč so tudi prebrskali vse uradne prostore. Hišna preiskava je trajala več ur, ne da bilo o tem obveščeno rusko poslaništvo. Ko je zato zaznal ruski poslanik Krestinski, je takoj odredil, da se ustavi ves trgovski promet med obema državama in se prekine delovanje trgovinske misije. Med Moskvo in Berlinom je bilo radi tega spora izmenjenih par protestnih not. Sedaj pa se splošno pričakuje, da se spor poravnava mirnim potom.

bo nesrečnih Armencev, teh največjih mučnikov civilizacije. Pred strašno vojno in med njo, po težko doseženem miru so se pokojni nadaljevali (med preganjanjem so izgubili milijon svojih bratov), a danes, ko so raztrešeni po Evropi in drugih kontinentih, pričajo o obnemoglosti solidarnosti v dobrem za rešitev zatiranih, šibkih, nedolžnih.

Na delo, na delo torej, dragi tovariši! Človeška beda potrebuje znanosti, ki naj ne pomeni samo sintezo socijalnih nauk, marveč osvoboditev od vsakega zatiranja, v prvi vrsti pa verskega in narodnega, da bo preko naše domovine, ki jo moramo ljubiti, sijal kulf človekoljubja!

Tako je govoril Luigi Luzzatti, italijanski vseučiliški profesor državnega prava, mož svetovnega slovesa in avtoritete, član pariške akademije moralnih in političnih znanosti in bivši italijanski finančni minister. Luzzatti je s svojim delom obogatil literaturo o gospodarskih razmerah Italije in jo seznanil s širnim svetom.

Te plemenite besede je govoril Luzzatti na mednarodnem kongresu, neposredno svojim tovarišem-znanstvenikom, toda njegove besede so bile namenjene vsem narodom, vsem državam in vsem državnikom ter brezdvomno v prvi vrsti italijanski javnosti in italijanskim državnikom, ki govorijo o nekem državnem interesu, ko opravičujejo politiko zatiranja narodnih manjšin v Italiji. Zaklical jim je porazno sodbo: da tisti, ki hoče zatirati šibkejšega v imenu domovine, le onečašča domovino! Naj bi te plemenite besede italijanskega sociologa našle globok odmev v italijanski javnosti in v merodajnih italijanskih krogih!

Drobtine.

s Odpust tujih delavcev. Oblastna inspekcija dela v Novem Sadu je že zaključila popis inozemskih delavcev. V najkrajšem času se prične z odpuščanjem inozemskih delavcev, da tako pridejo naši brezposelni delavci do kruha.

s Konec tipografske stavke v Budimpešti. Med delodajalci in stavci v Budimpešti je prišlo do sporazuma ter se je stavka likvidirala. Stavci dobe znatno povišanje plač, toda spremeniti se ima kolektivna pogodba. V novi kolektivni pogodbi zahtevajo delodajalci razna določila, ki niso ugodna za stavce.

* Grozno odkritje iz svetovne vojne. Te dni so slučajno našli v okolici verdunske trdnjave na takozvanem griču »mrtvi mož« celo stotinjno nemških vojakov, ki so bili živi pokopani, ko so francoske granate zasule hodnike. Vojakov je bilo nad 700. Vsa trupla, povsem nedotaknjena in s plini v brezračnem prostoru konservirana, so v popolni vojni opremi.

* Rudniška nesreča v Ameriki. V rudniku Wheeling se je zgodila velika nesreča. Zasutih je bilo 111 rudarjev, ki so morali umreti, ker je rešilna akcija popolnoma odpovedala vsled pritoka vode v rov.

Predhodne volitve v Zedinjenih državah.

Skoraj vsak dan čitamo v časopisih o »primarnih« volitvah in o njihovem vplivu na narodne volitve v Zedinjenih državah, ki se bodo vršile v novembru. Kaj pa so pravzaprav te primarne (predhodne) volitve?

Poglavitni vzrok, zakaj so si izmislili ta sistem predhodnih volitev, je bil namen, da se zatire samooblastnost prvakov političnih strank. Zlasti izza civilne vojne se je začela razvijati politična moč strankinih voditeljev, ki so si pridobili kontrolo strankine organizacije in delegatov v narodne konvencije. Strankini voditelji v mnogih krajih je bil postal vsegamogočen pri izbiranju kandidatov in odločevanju strankinega vpliva. Imenovanje kandidatov za volitve pa je prevažna stvar, kajti ljudstvo ima na volitvah navsezadnje le priliko izbrati izmed raznih imenovanih kandidatov. Gotovo ni dobro, da par voditeljev, zbranih v tajnem sestanku, samolastno odloči, kdo naj bo strankin kandidat za to ali ono javno službo, kajti osebne ambicije in koristi voditeljev igrajo pri tem prebogostna odločilno vlogo. Zato je mnogo držav uvedlo sistem primarnih volitev v svrhu imenovanja kandidatov. Kandidatje stranke se izberejo potom ljudskega glasovanja mesto potom imenovanja s strani strankinih voditeljev. Ta bolj demokratičen način imenovanja kandidatov seveda ne more popolnoma odpraviti možnosti politične korupcije, na vsak način pa znatno skruje samooblastnost političnih prvakov in v kolikor toliko otežkoča korupcijo.

Prva primarna volitev v Zedinjenih državah je bila ona republikanska stranka v Crawford County v Pennsylvaniji, ki se je vršila l. 1869. Kalifornija je bila prva država, ki je potom zakona uredila način glasovanja ob primarnih volitvah. Ni bilo daljnega napredka v tem smislu, dokler ni država Minnesota uvedla obveznost primarnih volitev za državo. Mnogo držav je na to odpravilo imenovanje kandidatov potom strankinih konvencij in predpisalo mesto njih primarne volitve, ki naj se vršijo pod državnim nadzorstvom.

Primarne volitve v svoji raznovrstni rabi služijo kot sredstvo za imenovanje kandidatov, in za izbiranje delegatov v strankine konvencije, nadalje kot sredstvo, da strankini voditelji in zastopniki izvejo za mnenje široke mase svojih pristašev. Dasi je svrha primarnih volitev ta, da naj se vsakemu volilcu dá prilika imenovati za kandidata kogarkoli se mu zljubi, vendar zakoni o primarnih volitvah v mnogih državah omejujejo nekoliko to svobodo s tem, da določajo, da se sme glasovati le za one osebe, ki so si pred volitvami priskrbele med volilci določeno število podpisov in se priglasile na predpisani način.

Primarne volitve se vršijo ob dnevu, določenem po zakonu dotične države ali občine. Določa se prostor, kjer pristaši te ali one politične stranke smejo oddati svoj glas. Glasovanje se vrši ravno tako kot ob običajnih splošnih volitvah. Navadno sta po dva kandidata za vsako stranko, a jh jih more biti tudi več, zastopajočih razne struje v isti stranki. Oni, ki dobi večino, postane oficijelni kandidat stranke pri prihodnjih občnih volitvah, ki se vršijo dva ali več mesecev kasneje po primarnih volitvah. Pri končnih volitvah sme seveda vsakdo glasovati za onega kandidata in za ono stranko, ki se mu zljubi, brez ozira na to, kako je glasoval pri primarnih volitvah.

Imamo dva načina primarnih volitev. Prvi je znan pod imenom »odprtih« primarnih volitev. To so volitve za imenovanje kandidatov za javna mesta, pri katerih sme glasovati vsak volilec brez ozira na njegovo strankarsko pristaštvo. Pri teh odprtih »primarnih« pa se lahko godi, da druga stranka povzroči imenovanje najmanj vrednega kandidata protistranke in si s tem zagotovi zmago svojega lastnega kandidata.

»Zaprte« primarne volitve pa obstojajo v tem, da le priznani pristaši dotične stranke smejo udeležiti se volitev za imenovanje strankinega kandidata. Ta sistem je sedaj v veljavi skoraj pri vseh državah, ki so uvedle primarne volitve. Država sama klasificira volilce po strankah. Vsak volilec je po pravilu registriran kot član te ali one politične stranke; on ne sme glasovati za primarnega kandidata druge stranke. Ob zaprti primarni volitvi dobi volilec le eno glasovnico, in sicer one stranke, za katero se je izjavil ob zadnji občni volitvi ali registraciji. Z drugimi besedami, kdor je vpisan n. pr. kot republikanec, sme v primarnih volitvah oddati svoj glas le za enega izmed tekmecev za kandidature republikanske stranke. Za kako stranko bo on kasneje glasoval pri občnih volitvah je drugo vprašanje.

Vsako četrto leto se vršijo volitve za predsednika Zedinjenih držav, ki so seveda najvažnejše volitve v tej deželi. Na dan občnih volite

Gospodarstvo.

Gospodarske obnove edinstva južnih Slovanov.

Gosp. Dragiša Lapčević je napisal v zagrebških »Novostih« pod gornjim naslovom članek, v katerem piše:

»Niso samo istovetne etične posebnosti in ni samo en jezik, kar napravlja edinstvo južnih Slovanov za neizogiben zgodovinski pojav, niso samo kulturni razlogi in edinstvo zunanje varnosti in garancija miru in civilizacije, ki napravlja to edinstvo brezpogojno potrebnim in vedno čvrstejšim. Čim je bila odpravljena poslednja ovira za ujedinjenje Bolgarov z ostalimi deli skupne nacije, s Slovenci, Hrvati in Srbi, čim je namreč odpravljeno osvajančno nasprotstvo Avstro-Ogrske in Rusije, je široko otvorena pot tudi vstopu Bolgarske v skupno nacionalno državo, v Jugoslavijo, in v prostrano in zlasti važno gospodarsko ozemlje.

Očividno je dejstvo, da dobiva nacionalno ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev vedno večjo in čvrstejšo poglobitev v gospodarskih osnovah. Ta poglobitev se izraža vedno vidneje v vedno popolnejšem sodelovanju gospodarskih organizacij na celim ozemlju države: industrijske in trgovske korporacije iz vseh krajev ne vzdržujejo samo zelo intimnih vzajemnih zvez temveč prireajo tudi skupne kongrese, združni zemljoradniški pokret je ustanovil skupno vrhovno instanco za vsa država. (Glavni združni savez), delavski sindikalni pokret četudi sicer razcepljen na dve ideologiji (Amsterdam in Moskva) vendar sta oba centralizirana na obseg cele države. Gospodarski krogi iz vseh držav so že živo zainteresirani za vse gospodarsko ozemlje in za svoj notranji trg, poleg tega še angažirani neposredno s svojim kapitalom v gospodarskih podjetjih v vseh pokrajinah. Industrijem in trgovcem iz najvažnejših krajev so postala neobhodna tržišča na skrajnem jugu in obratno. Mnogi kapitali, ne samo iz Srbije, temveč tudi iz Hrvatske in Vojvodine so se zainteresirali za osnovanje industrije, za otvarjanje in obratovanje rudnikov v Južni Srbiji in so tam s precejšnjim delom že tudi praktično zastopani in neposredno angažirani. Iz vseh krajev Jugoslavije pričenjajo teči kapitali v industrijska podjetja v Bosni in se pripravljajo za pohod v Bosno, Dalmacijo in Crno goro. Finančni kapital se vedno bolj mobilizira v bankah in je že v velikih meri, ne oziroma se na njegove pokrajinske izvire, razprostrl svoje delovanje širom cele države. Kadar bo zgrajena še Jadranska železnica in kadar bodo zvezane sedanje železnice v celotnejše gospodarsko omrežje, kadar se potem zgradijo železnice tudi v kraje, ki so bogati rudnikov, gozdov in plodne zemlje, bo predstavljala Jugoslavija naravno in logično gospodarsko celoto, v kateri so že sedaj posamezni kraji neizbežno navezani drug na drugega.

Izvoz in uvoz naraščata od leta do leta; to je očividno dokaz, da se dviga tudi produkcija in konzum v vseh krajih države Srbov, Hrvatov in Slovencev. Predpogoji za porast proizvodnje so zelo veliki, zato je postala trgovinska bilanca že lansko leto aktivna kljub znatnemu povečanju uvoza. Pristanišča na Jadranskem morju in v Solunu odpirajo izredno ugodne perspektive za hitrejši in trajni gospodarski polet Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Prehajajoč stopnjema v višje gospodarske oblike in pod vplivom svetovnega trga, postaja agrarno gospodarstvo ena od čvrstih osnov nacionalnega ujedinjenja; ker občuti vedno večjo potrebo po obsežnem in rednem prometu, ugodni tarifi, po pravilni notranji in

zlasti zunanji trgovinski politiki, po organizaciji itd., navaja kmetovalce, da se v gospodarstvu in gospodarskih organizacijah vedno bolj približujejo drug drugemu, da se otresejo zastaralih partikularističnih zmot ter da ustvarijo v močnem narodnem edinstvu predpogoje za svoje gospodarstvo. Združni pokret, ki šteje preko 5000 kmetijskih zadrug v vseh krajih države, ki imajo preko 3 milijarde dinarjev letnega prometa, je že pred štirimi leti osnoval skupno vrhovno instanco za celo državo in je živo deloval tudi za preskrbo pasivnih krajev s hrano.

g **Znižanje železniških tarifov.** Trgovinsko ministvo je zahtevalo od prometnega ministva znižanje železniških tarifov za nekatere proizvode, kakor n. pr. za moko.

g **Hmelj.** Iz prvega poročila Hmeljanskega društva za Slovenijo o stanju hmeljskih nasadov je razvidno, da se je hmeljska korenika dobro prezimila in ima že obilo poganjkov. Sedaj se postavljajo drogovi ter napeljujejo žice v žičnih nasadih. Gnojenje se je deloma izvršilo že v jeseni, deloma se izvršuje sedaj. V zgodaj obreznih nasadih se vidijo že po pol metra dogi poganjki.

g **Cene žita na novosadski produktni borzi:** pšenica 315—320 Din, ječmen 330—340, oves 250 do 255, kornuza 227.50—247.50, pšenična moka št. »0« 500—510, št. »2« 450, št. »5« 380—390, št. »6« 320—330, št. »7« 280—290, otrobi 210—215 Din.

g **Cena masti in suhemu mesu na šavonskem trgu:** domača mast 36 Din kg, suljo meso 35 Din kg, gnjat 40 Din kg.

g **Na zagrebškem kolonijalnem trgu so sledeče cene:** sladkor v kockah 20.25 Din, kristalni 18 Din; kava: Rio navaden 36.75 Din, Santos superior 42 Din, Salvador 63—65 Din, Portorico 72 Din; riž: Splender 9 Din, japonski 8.25 Din, Burma 7.75 Din; ameriška mast 26.80 Din, braziljska mast 25.80 Din, jedilno olje 26.80 Din, kakao holandski v sodčkih po 50 kg 25 Din kg, čaj Ceylon 77 Din kg.

g **Tobačno tovarno v Mostarju** so zaprli radi prevelike produkcije in slabe razprodaje tobačnih izdelkov. Odpustili so začasno mnogo delavcev. Obrat bo otvorjen še le čez par mesecev.

g **Naš tobak za Češkoslovaško.** Čelji so zelo zadovoljni s prvo pošiljavo našega tobaka (200.000 kg) ter so sklenili, da bodo v bodoče naročali tobak v naši državi.

g **Obnova trgovine v Srbiji.** Po osvobojevanju do konca lanskega leta so otvorili oziroma obnovili v Srbiji 13.000 trgovin in sicer v Beogradu 350, v ostalih mestih 8000, po vaseh pa 2500 trgovin.

g **Srbski trgovci v Italiji.** Te dni je odpotovalo okoli 100 beograjskih in novosadskih trgovcev v Italijo, da посетijo vse gospodarsko važnejše kraje. Potovanje bo trajalo mesec dni.

g **Stanje setve v Vojvodini** obeta dobro letino. Najboljše kažejo posevki v severni Bački in v severnem Banatu. V južnem delu Bačke in Banata je povzročilo deževje mnogo škoda, ki pa jo bo mogoče popraviti, ker bodo kmetovalci zemljišča ponovno posejali.

g **Carinski dohodki** v drugi desetini meseca aprila so znašali 52 milijonov 903.891 Din napram 53 milijonov 932.801 Din v prvi desetini meseca aprila. Ljubljanska carinarnica je imela v tem času dohodkov 3 milijone 170.317, Maribor 2 milijona 591.593, Rakek 790.052, Jesenice 768.461, Celje 535.000, Gornja Radgona 195.197 Din.

g **Švicarski državni dolg** je znašal lani 2 milijardi 271 milijonov frankov.

g **Mednarodni kongres za poljedelstvo.** Dne 1. maja so se sestale v Rimu delegacije 71 držav, ki so pristopile k Mednarodnemu zavodu za poljedelstvo. Na zborovanju se je razpravljalo o važnih poljedelskih vprašanih tehničnega in gospodarskega značaja.

g **Pred novo gospodarsko krizo v Avstriji?** Avstrijska državna banka, ki je morala že v prejšnjem tednu prodati za 105 milijard kron (približno 32 milijonov lir) inozemskih deviz, je v tednu od 15. do 23. aprila prodala teh deviz še za 124 milijard kron (približno 37 milijonov lir). S tem se lahko smatra doba prosepanja, v kateri je državna banka zamogla nabirati tuje devize, za zaključeno. Gospodarski sotrudnik lista »Neue Freie Presse« razlaga, da so povzročile zmanjšanje zaloge tujih deviz ne le potrebe trgovine, ampak da je v zadnjih tednih tudi država krila svoje izdatke iz te zaloge, ker je generalni komisar Društva narodov odredel predumne na posojilo tega društva, češ, da je državni proračun v ravnotežju. Najhujše v tem položaju je baš to,

da mora avstrijska vlada zopet kupovati tuje devize za krono, kar ne more zahtevati od Zimmerranna fondov za izdatke, ki niso predvideni v ženevskem programu za obnovitev Avstrije; in s tem je stalnost krono seveda ogrožena. O slabem gospodarskem položaju je »Neue Freie Presse« izvršila poizvedovanja v trgovskih in industrijskih krogih. Tajnik združenja trgovcev je izjavil, da vpliva kriza, ki vlada v trgovini na drobno, zelo škodljivo tudi na trgovino na debelo, ker se tako zmanjšujejo nove naročbe in se zavlačuje plačevanje starih. Drugi izvedenec obžaluje, da se je hodilo tako počasi po poti varčevanja, medtem ko postajajo davčna bremena vedno težja: »Več priznanih strokovnjakov — je dostavil — smatra današnji položaj za zelo težaven ter gleda z vznemirjenjem v bodočnost. Jaz bi jih le vprašal: Smo-li res na slabšem danes, kakor pred začetkom akcije za reformo?« Trговец z živili izjavlja, da je pojevanje trgovine z živili med najresnejšimi znaki težavnega današnjega položaja. Tako n. pr. za velikonočne praznike konzum pade za 7%, namesto da bi se — kakor po navadi — zvišal za 10%.

Dr. Joža Ravnik,
odvetnik v Beogradu,
je preselil svojo pisarno v Kosovsko
ulico 22.

Žensko vprašanje v Angliji.

Ali obstoji v Angliji boj med spoloma? Gospod Paul Dottin piše o tem vprašanju v Revue de France na način, ki morda ni preveč galanten, toda zelo zanimiv radi konstatacije dejstev in natančnosti navedenih števil. Boj med spoloma je v Angliji še bolj kompliciran kot drugod, ker obstoja takozvani »tretji spol«, ki ga tvorijo »nadštevne ženske«, to se pravi ženske, ki niso moge najti soproga.

Zadnje ljudsko štetje je pokazalo, da je v Angliji 1.702.802 žensk več kot moških, od teh je 1.200.000 v starosti, da bi lahko še imele otroke. To je »tretji spol«, ki bojuje boj feminizma in izdaja divje proglose zoper moža, katerim emancipirana dekleta odgovarjajo z navdušenjem. Ultrafeministke zahtevajo predvsem svobodo, ki obstoji zanje v tem, da smejo storiti vse, kar jim ugaja, in da ne sprejmejo nobenih omejitev. V njih obeh zakon za ženo ne sme biti nič drugega, kot sredstvo, da živi srečno, brez vsake materijelne skrbi in vsake obveznosti. Vneta feministka piše: »Soprog je navada, kakor je kajenje navada, v principu slaba, a mora včasih tudi biti koristna.«

Velika množica teh mladih »slappers« hoče pokazati svetu, da so popolnoma emancipirane. Zadnje statistike so pokazale, da je večina stavev pri dirkah v Angliji ženskega spola in baje trgovske nastavljenke v Londonu riskirajo več kot tretjino svojih plač pri dirkah. Vsakokrat, če policija udere v skrivne igralne klube, najde v njih močno udeležbo žensk, in sicer predvsem poročnih žensk, ki igrajo brez vednosti svojih soprogov. Nočni klubi v West-Endu, kjer razsaja kokain, so skoro izključno obiskovani od Orientalcev in žensk.

Emancipirane Anglezinje žive vedno bolj in bolj po klubih in naravnost odklanjajo življenje »at home« (doma). Po vojni so marsikateri gentlemenski klubi v Londonu odprli ženske sekcije, ki so pa imele tak uspeh, da so ti klubi popolnoma spremenili svoj značaj in postali pretežno feministični, samo z eno sekcijo za moške. In v raznih likerjev mnogo večja v ženskih kot v moških »smoking-room«-ih.

In čim bolj nežni spol razglašča svobodo, neodvisnost, ples in kino, tem bolj mu slabše organizirani, a odločni moški spol odgovarja: kuhinja, dom in otroci.

Mnogo Anglezinij zelo sovraži Francozinje, ker v zadnjem času Angleži zelo jemljejo Francozinje za žene. Evening News trdi, da je okoli 200 tisoč Angležev poročenih s Francozinjami in da je bilo samo leta 1921 pet tisoč angleško-francoskih porok. Od teh se je 1000 mladih zakoncev naselilo na severu Francije.

Na gospodarskem polju ima žena v Angliji beležiti velik uspeh in je mnogo kriva na krizi brezdelnosti, ki razsaja sedaj v Angliji: l. 1914 je bilo v Angliji 5.966.000 žensk nastavljenih v trgovini in obrti, pri zadnjem štetju jih je bilo 7.310.000 in razen tega je treba jemati v poštev, da je število služb v teku zadnjih desetih let gotovo padlo.

Sotrudnik Revue de France pravi, da se med angleško buržoazijo nahaja še dosti idealnih družin, toda če se vzame v poštev splošni položaj, se mora sklepati, da je feministično gibanje globoko preobrazilo naistarejše tradicije angleškega življenja.

E. M. Laumann — Raoul Bigot:

Skrivnostna snov.

(Roman.)

(Nadaljevanje.)

Bil je Verdeau.

Toda kakšen Verdeau! Brez ovratnika, z zamazano in nagubano obleko, obraz in roke je imel pokrite z debelo plastjo premogovega prahu.

— Za Boga, je dejal Escander, kaj pa vam je?

— Nič, je dejal Verdeau in se zgrudil na stol. Kar sem storil, je zelo enostavno, vsakdo drugi bi bil na mojem mestu isto napravil. Yachta, ki se imenuje Lotus, se je ravno preskrbljivala s premogom. Dal sem nekemu nosaču bankovec za sto frankov in zaupal mi je vrečo premoga — in kako je težak, ta prokleti prenog — in z vrečo na rami sem po ozki deski zlezal na yachto. Ker pa znam s komurkoli začeti pogovor in zvedeti, kar hočem, sem se na mestu prepričal, da gospodične Laurière ni na krovu in da je tudi ne pričakujejo.

— Kako ste se o tem prepričali?

— Ničesar niso pripravljali za njen sprejem in saj se ne pusti potovati mlade dame, ako se ji ne da na razpolago stvari, ki jih rabi: najmanjša stvarica bi mi bila razodela, da mora ženska priti na yachto.

— Hvala vam lepa, je dejal Escander, dober dečko ste ... oprostite mi, izgubil sem glavo.

— In sedaj, je dejal Verdeau, kaj mi je storiti?

— Kopat se boste šli, je dejal Escander.

— Da, in nato?

— Da, in nato?

— Boste pripravili svoj kovček. Toca odpotuje jutri na cherbourški brzovlak mu bodo pripeli salonski voz. Peljali se boste z istim vlakom in ne boste Azijca prej izpustili iz oči, predno ne bo na širokem morju.

— Sem razumel, je dejal Verdeau, na svidenje!

— Na svidenje, dragi moj, hvala lepa.

Ko se je mladi reporter dvignil, je stopil Escander k njemu in mu stisnil roke.

— Poiščite mi jo, Verdeau, je delal, počakajte mi jo ...

— Storil bom vse, kar je v človeških močeh; srce me boli, ko vas vidim takega.

Orléanski gozd.

Na predlog Anglije, ki je bila plačala Radžisrakov zahtevano vsoto, a se je vendar hotela maščevati za svoje ponižanje in rešiti svet, se je bila tajno sklicala velika mednarodna konferenca v Lausanne. Upali so, da bodo tu sem poklicani diplomati in vojaki, ostali neopaženi med množico turistov.

Važna vprašanja so se predložila tej konferenci, ki se je vršila v večernih urah, med osmo in polnočjo v veliki dvorani, katere je bila prirejena kot izgradna dvorana. Tako ni nihče mogel sumiti, da bi bilo kaj drugega kot poker ali bridge vzrok teh nočnih zasedanj. Vesesile so upale, da bo imela ta konferenca splošen in velik uspeh.

Tretji dan pa, ko se je vršila, so države, ki so bile na njej zastopane, dobile sledečo brezžično brzovjavko:

»Izdaja se povelje, da se ima takoj sovražna konferenca ustaviti. — Radžisraki.«

Vpričo te nesramnosti se je sklenilo, da se imajo takoj storiti energični koraki in da ena vlada odgovori za vse. To je storila Francija.

In zgodilo se je na svečan način. Topovski strelji so naznanjali prebivalstvu, da se je začela vojna zoper nevidno sovražnike.

Nenadoma pa je prišel spet iz neznanke točke brezžični telegram, ki je javil, da bo tekom 48 ur Orljanski gozd zapaljen in da se bo nato na francosko vlado izdal proglas, ki bo zahteval novo globo. Ako Francija te ne plača, jo bodo celo uničili.

Toda francoska armada se ni preplašila, štiri in dvajset ur pozneje je že bilo po Orljanskem gozdu nastavljenih na stotine topov, možnarjev in metalcev zračnih orpedov. Vse to je bilo izborno maskirano.

Topovi so bili tako postavljeni, da je mola eksplodirati granata na vsakih petsto metrov na popolnoma navpični črti do višine petdesetih kilometrov. Ker so bili topovi postavljeni komaj tristo metrov drug od drugega, je moral vsled eksplozij granat nastati v zraku pravi vihar. Za topničarje so napravili podzemne luknje, da jih ne bi ranih nazaj padajoči kosi izstrelkov.

Prišel je usodni dan. Escander je bil s svojimi tovariši poleg štaba vojaških poveljnikov sredi gozda. Ves dan so opazovali nebo z močnimi daljnogledi, a ničesar nenavadnega niso mogli najti. Nenadoma pa je Escander, ki je tudi opazoval, zadovoljno vzkliknil.

—Poglejte tja, je dejal in pokazal proti nebu.

Vsi daljnogledi so se obrnili proti označeni točki in vsi opazovalci so spoznali v solčnih žarkih kovinsko se blesteče lise, ki so pa čez nekaj časa izginile.

Nankrat pa so zapazili nad seboj svetlo-vo plast visoko na jasnem nebu in začelo je postajati nenavadno vroče. Čez deset minut se je temperatura že tako dvignila, da je ni bilo mogoče prenašati. Že so začele pokati suhe veje in listje se je kar zvijalo. Tu je dal general znamenje, zadonela je trobenta in vsi so se poskrili v pripravljene jame.

Edino general s svojimi častniki in časniki so še ostali pokonci. General je dvignil roko in najbližji top, ki je imel dati znak, je sprožil svoj top.

Takoj so ognjeni jeziki siknili proti nebu. Nastalo je tako strahovito pokanje, da se je zemlja tresla. Nato so se pa začele granate razletavati v višini in za trenutek je strah prevzel vse navzoče. Potem pa je nastala tako strahovita eksplozija v zraku, da so bila tridesetletna drevesa vržena na tla kot žitno klasje daleč naokoli.

Potem pa je temperatura padla tako naglo, kot se je dvignila in v zemlji poskrili ljudje so čuli tekom dvajsetih minut, ki so sledile, strahovite padce. Ko je bilo spet vse tiho, je zadonela trobenta in časniki, vojaki in častniki so prišli iz svojih jam.

Nebo je bilo spet jasno. Začelo se je iskanje in trajalo ves dan. Vse stvari, ki so jih našli, so prinesli poveljniku, ki jih je dal urediti in opremiti s številkami. V velikem številu so našli ostanke ožganih človeških trupel, po koži so spoznali, da niso spadali k belemu plemenu, temveč so bili Azijci.

Pobrali so tudi odlomke iz aluminija, vse zvite in raztrgane, kakor tudi velike in majhne koščke čudne snovi, katere pa znanstveniki niso mogli razložiti. Vse kar so mogli spoznati, so bile skoraj mikroskopično majhne črtice na vem površju.

General je čakal še ves dan, pripravljen, da odbije nov napad, toda nebo ni več spremenilo svoje barve in zvečer je odšel s svojimi četami in topovi

Ko so Parižani zvedeli, da se je napad Radžisrakov ponesrečil, da je bil celo sestreljen njih stroj iz zraka, so priredili po vsega mestu vesele zabave.

Toda o polnoči je dospel brzovjavka, da je ves Orljanski gozd v plamenih. Radžisraki so ponovili svoj napad in ta se jim je posrečil. Storile so se vse potrebne varnostne odredbe, predvsem za varstvo velikih mest.

Gospodar sveta.

Naslednji dan je čital ministrski predsednik raport generala, ki je brnil Orljanski gozd, ko mu prinese takaj velik pisemski zavitek, zapečaten z zlatim pečatom.

— Kdo je to prinesel?

— Možak, ki je dejal, da vas morajo takoj zbuditi v slučaju, da spite. Nato je takoj odšel.

— Dobro, idite.

Listina, ki je bila v ovitku, je ministrsko silno preplašila. Glasila se je:

»Jaz,

Gospodar elementov, ognja, ledu in vetra, Pravim:

Ministrskemu predsedniku Francije in zastopnikom vseh držav, ki jih omenjam:

Ura je prišla.

Jutri opoldne se bo oni, ki ima v roki vso moč, predstavil s am v ministrstvu notranjih zadev, da narekuje pogoje svetovnega miru.

Poslaniki Anglije, Amerike in Italije morajo prisostvovati.

Ves čas Moje prisotnosti v ministrovih palači bo nevarnost, ki bo grozila Parizu odgovarjala za moje življenje. Če se bo najmanjši poskus izvršil zoper Mojo Osebo, bo mesto prenehalo obstojati pred nočjo, in tam kjer je stal Pariz, bo sam pepel.

Stavljenih pogojev ne bo mogoče izpremeniti.

Treba jih bo podpisati ali pa pričakovati hujših katastrof.

Oni, ki poveljuje in hoče, da se mu pokorava.«

Minister je bil tako preplašen, da se ni mogel ganiti, list se mu je tresel v roki.

Ves zmeden je hitel k predsedniku republike. Takoj se je sklical ministrski svet in poslaniki volesil. Slednjič pa tudi vsi glavni uredniki časopisov. Tem se je dejalo v imenu domovino, ki je bila v nevarnosti, da se ne sme ljudstvu zaenkrat ničesar priobčiti razen proglasa, ki ga sestavi vlada. Ob treh so bile že vse vojaške čete na določenem mestu. Da se zmanjša nevarnost eksplozij, se je sklenilo, da gazometri ne bodo več pošiljali plina od dvanajste ure naprej.

Naslednje jutro se je nabil sledeči vladni proglas na vličnih oglih:

**FRANCOSKA REPUBLIKA
NARODU.**

Vojno stanje je proglašeno. Cenzura je upostavljena.

Vojaštvo se zbira in pripravlja na boj. Vlada računa na to, da bo vsakdo ohranil hladnokrvnost; mesto ni v nevarnosti in vlada pazi, da bo temu vedno tako.

Vendar so bile potrebne gotove odredbe:

Od pol dne naprej je promet vseh vrst vozov in pešcev po mestu prepovedan pod denarno kaznijo in ječo.

Plin in elektrika se ne bosta oddajala od pol dne naprej do nove odredbe.

Zvonovi bodo oznanili, da se je ta položaj nehal.«

(Dalje prihodnjič.)

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika«.

Urednik: Ivan Podržal.

Odg. urednik: Ivo Kisovec.

Tiska »Zvezna tiskarna«.

Pisarniška moč,

doseda na vodilnem mestu, zmožna vseh pisarniških del, knjigovodstva, korespondence itd., slovenščine, nemščine z večletno prakso želi premeniti mesto. Cenj. ponudbe na upravo lista pod »Takojšnji nastop«.

Zbirka opernih in operetnih tekstov.

Izšli so sledeči zvezki:

- St. 1. Tajnost.
- " 2. Jenufa.
- " 3. Sevilski brivec.
- " 4. Gorenjski slavček.
- " 5. Mefistofeles.
- " 6. Prodana nevesta.
- " 7. Nižava.
- " 8. Vrag in Katra.
- " 9. Carostrelec.
- " 10. Janko in Metka.
- " 11. Zapečateni.
- " 12. Tosca.
- " 13. Aida.
- " 14. Gosposvetski sen.
- " 15. Notredamski zvonar.

Izdala in založila
„Zvezna tiskarna in knjigarna“
v Ljubljani, Wolfova ul. 1.
Vsak zvezek stane 4 Din.

Za mladino!

Na novo izšla knjižica:

Ruska pravljica

O Ivan-careviču, žar-ptici in sivem volku. Knjižica z 10 slikami v trobarvnem tisku v prav razkošni opremi. Cena Din 15.—

Moj zverinjak

Knjižica s 45 slikami in k tem spadajočim besedilom, za pouk in kratek čas Din 6.—

Moji ljubčki

Živalske slike za naše malčke na trdem močno vezanem kartonu Din 15.—

Ivan Albreht:

Zelena livada

Zbirka izvornih pesmic, mičnih povestic in pravljic iz domačih in tujih krajev. Obsega 64 strani. Najprimernejše darilo za našo nežno mladino. Cena lično vezani knjižici Din 15.—

Vse se dobi v

Zvezni knjigarni
v Ljubljani, Marijin trg 8

Brzo - brzo

na vlak v Celje v veletrgovino R. Stermecki, kjer kupite letos

sukno

za moške in volneno za ženske obleke, parhent, belo, pisano in rujavo platno, kakor tudi vso drugo manufakturno robo po čudovito nizkih cenah. V lastnem interesu se vsakemu priporoča, da enkrat poskusi kupiti v veletrgovini

R. STERMECKI, CELJE.

Trgovci engros-cene.

Najcenejše nove in rabljene pisalne stroje

v specialni mehanični delavnici za popravo pisalnih računskih, razmnoževalnih in kopirnih strojev.

Ludvik Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica 6./1.

Barvne trakove, karbon—indigo papir ter vse druge potrebščine. Pisarniška oprema vedno v zalogi.

Prvorazredni moderni brzo-pisalni stroj.

Stoewer Record

Vrhunec finomehanike.

Zastopstvo: Lud. Baraga Ljubljana,
Šelenburgova ulica štev. 6/1.

Jadranska Banka d.d. Beograd

Centrala (začasno) Ljubljana.

Delniška glavica: Din 60,000.000— Rezerva Din 32,515.000—

Podružnice:

Beograd
Bled
Cavtat
Celje
Dubrovnik
Ercegnovi

Jelsa
Jesenice
Korčula
Kotor
Kranj
Ljubljana
Maribor

Metković
Prevalje
Sarajevo
Split
Sibenik
Zagreb

Naslov za brzojave: JADRANSKA.

Amerikanski oddelek. = Potniški urad.

INOZEMSKA ZASTOPSTVA: ITALIJA: Banca Adriatica, Trst, Opatija, Zadar.
AVSTRIJA: Adriatische Bank, Dunaj. JUZNA AMERIKA; BANCO YUGOSLAVO
DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

AFILIACIJA: FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82. New-York City.

Banka ima prvovrstne zveze v vseh glavnih mestih
sveta in se peča z vsemi bančnimi posli.

Zvezna tiskarna in knjigarna

Wolfova ul. 1 v Ljubljani Marijin trg 8

izdeluje vsakovrstne tiskovine, knjige, brošure, poslovne knjige, bloke, note, tabele, vstopnice, razglednice, naročilne knjižice, lično, hitro in po konkurenčnih cenah

Moderna knjigoveznica.

„Vesna“ Brata Pohlin i. dr.
tvornica vlasnic, kljukic, rinctic
za čevlje, kovinastih gumbov
i. t. d.

Ljubljana I. poštni predal št. 126.

Sprejema vsa naročila, ki se tako in v vsaki množini izvršujejo.
Zahtevajte vzorac in cenik. Pri večjih naročilih popust.